

Glas podzemlja

1980 št.1.
LETNIK X.

GLAS PODZEMLJA je interno glasilo Društva za raziskovanje jam
Ljubljana. Izhaja priložnostno.

K tej številki pripomogli: Daniel Rojšek in Joerg Prestor.

Glavni in odgovorni urednik: Marko Modic, Resljeva 22-Ljubljana.

Tehnična in likovna oprema: Marko Modic.

Naslov društva:

DRUŠTVO ZA RAZISKOVANJE JAM LJUBLJANA,

STARI TRG 21

61000 LJUBLJANA

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji

---

glas podzemlja

GLASILO DRUŠTVA ZA RAZISKOVANJE JAM LJUBLJANA
(1)1980

VSEBINA

F.MULLER:KAČJA JAMA(3.nadaljevanje).....	1
POROČILO O ODPRAVI V BREZNO PRI GAMSOVI GLAVICI.....	11
UVOD(D.Rojšek).....	11
PREGLED STROŠKOV ODPRAVE(D.Rojšek).....	12
UDELEŽENCI(D.Rojšek).....	13
POTEK ODPRAVE(J.Prestor).....	13
TEHNIČNO POROČILO(G.Pintar).....	15
MORFOLOŠKI OPIS(G.Pintar).....	17
POROČILO EKONOMA(J.Prestor).....	21
GRAFIKONI GLOBINSKIH PREMICOV(M.Modic).....	21 a, b
GEOLOŠKI PODATKI IN GENEZA(J.Andjelić).....	22
METEOROLOŠKI IN HIDROLIŠKI PODATKI(J.Andjelić).....	23
SKICA O NESREČI(M.Modic).....	25
SKICA BREZNA PRI GAMSOVI GLAVICI(J.Andjelić).....	26
MAJSKA JAMA IN OKOLICA PRŠIVCA(M.Paternu).....	27
SKICA MAJSKE JAME(M.Paternu).....	28
ZAKLJUČEK(D.Rojšek).....	30
R.SMERDU:NEIZHOJENE POTI(Tekst filma).....	31
D.ROJŠEK:O FILMU "NEIZHOJENE POTI".....	34
D.ROJŠEK:JAMARSTVO.....	36
A.BRANCELJ:ZIVALI V PODZEMLJU.....	38
D.ROJŠEK:KRAS IN JAMARJI.....	41
D.ROJŠEK:POMEMBNEJŠE JAME DOMA IN PO SVETU.....	44
D.ROJŠEK:DOBRA JAMARSKA OPREMA-KLJUČ DO USPEHA.....	47
T.PINTAR:GRUPA KAMEN.....	49
T.SIMONIČ:MRTVO JEZERO.....	52
J.PRESTOR:SONET IZ ŠTRANIŠČNE POEZIJE.....	53
J.PRESTOR:ZGODBA O ČASU(pidavsic).....	54
KRIZANKA ZA NA(D)GRAJENE.....	56
ZGODILO SE JE...DOGAJA SE.....	58
PREGLED EKSKURZIJ V LETU 1979(M.Brancelj).....	62

Friedrich Müller: KAČJA JAMA NA KRASU PRI DIVAČI
(3. nadaljevanje)

Počasi in v treh presledkih je rudarski svetnik Hanke leta 1888 prišel do mesta, na katerem se zdaj nahajamo. Čez previsni prepad, po katerem smo se še kar zanesljivo spustili po trdnih lestvah, ob katerih nam je bil železen drog kar dobra opora, je takrat visela vrvna lestev, na katere spodnjem koncu je bila navezana lesena lestev. Nihanje lestve ni bilo za plezalca, ki je visel nad 130 m globokim breznom, najbrž nič kaj prijetno.

Vitel ob rovu, s katerim se je nameraval spustiti rudarski svetnik Hanke, je bil že skoro nared, ko je raziskovalec v poletju leta 1889 nastopil večtedenski dopust. Pred odhodom je svojim ljudem zabičal največjo previdnost pri nadaljnih delih. Naprava je obstajala iz močnega vretena, ki je na obeh koncih imelo močni okrogli železi. Os je bila na enem koncu vtaknjena v skalno vrtino, na drugem koncu pa v trdo leseno klado, za katero so v nasproti ležeči skalni steni izdolbli ustrezno ležišče. Skozi vreteno so v obliki križa pretaknili železne drogove, ki naj bi kot vzvodi rabili za sukanje. Ob vretenu je bilo prostora le za nekoliko mož, kajti takoj zraven pada skala v prepade.

Ko so po odhodu rudarskega svetnika Hankeja pritrdili vrv na vreteno, se delavci niso mogli upreti skušnjavi, da ne bi sami, brez svojega mojstra, in na lastno pest tvegali spusta v globino, da bi se malo razgledali v neznanem svetu sence. Prvi poizkus se je ponesrečil. Predrzni delavec Žiberna, ki je poiskoval svojo raziskovalno vnemo še povečati z opojnimi pijačami, se je spustil 60 m globoko, nakar se je rov na tem mestu končal in s tem njegove stene, ki so mu tuintam dajale oporišča, ter je obvisel navzven nad veliko dvorano. Zdaj pa se je začel, na vrvi viseči in oprimkov ob steni oropani mož, usodno vrteti ter je prestrašen dal z rogom znak za takojšnjo vrnitev. Nekoliko dni pozneje, tj. 16. septembra 1889 je Žiberna še enkrat tvegala isto predrznost.

Proti sukanju vrvi so ga zavarovali tako, da so spustili vrv, ki so ji na spodnjem koncu pritrčili s kamenjem obteženo vrečo. Z oprijemom vrvi je bilo krožno gibanje onemogočeno in predrznež je po 108 m dolgem spustu dosegel dno jame. Sledila sta mu še delavca Rešaver in Rebec. Sedež, na katerem so se spuščali skozi zračno pot, je obstajal le iz lesenega prečnika, ki je bil pritrjen na spodnjem koncu vrvi, prsi in noge pa so bile čvrsto privezane.

Po precej visokem hodniku je ta trojica opravila še dobršen kos poti, je pa prinesla gor precej zmašana poročila, skratka izmišljotine, ki jim ni bilo moč verjeti.

Kmalu pa so si radovedneži želeli spet nazaj, in vitel, ki je zanesljivo deloval, je najprej potegnil iz brezna Rebca, kar je zahtevalo pol ure časa. Zgoraj ob vitlu stoječim ni bilo v prepihu in ob temperaturi 5° nič kaj prijetno, zato so se podvizali, da bi potegnili ven še spodaj ostala raziskovalca. Mlad dečko, ki je odvijal vrv, je pozivu tovariša, češ da naj vitel sprosti, da bi se vrv hitreje odvila, ustregel. Vitel, oproščen zavore, se je začel vedno hitreje odvijati in mu je tek narasel do divje hitrosti - prestrašeni fant ga je skušal zadržati in je zagrabil za železne ročice. Ob tem nepremišljenem dejanju mu je dvakrat prelomilo desnico, pa tudi levico močno poškodovalo. Eden izmed delavcev je še pravočasno prestregel nesrečnika, ki bi sicer z vrvjo vred strmoglavil v brezno.

V tem razburljivem trenutku se je vrv iztekla, se hreščoč odtrgala od vitla in padla v globino.

Strežno osebje ob vitlu si precej časa ni vedelo pomagati in kaj storiti. Žiberna pa se je bil dogovoril za poseben znak, da bo za doli visečo drsno vrv stresal. Če bi hotel opozarjati. To je tudi storil in ljudje so nekako nagonsko pritrčili vrv na vreteno in jo navijali. Na spodnjem koncu je bil navezan papirček, na katerem je Žiberna v kratkih besedah sporočil: "Oba sva živa in

zdrava, danes je že prepozno, da bi naju potegnili gor, zato bova prenočila spodaj, pa pridite spet jutri zgodaj." To pisemce je rešilo prestrašene ljudi iz tesnobnih dvomov. Ranjenca so prevezali z vrvmi in natovorili kakor vrečo.

Naslednjega jutra je morala reševalna skupina najprej izvleči v jamo padlo vrv. Prenekatera ura je potekla, predno so vso napravo spravili nazaj v prvotno stanje in so drzna jamarja rešili iz globoke ječe.

Kmalu nato tj. 28. junija 1890 se je spustil tudi sam rudarski svetnik Hanke navzdol. Raziskal je del teh votlin ter ves mrzliččen s skrajno silo in voljo s pomočjo ročnega kompasa začrtal njihov načrt. Nesrečnež pa je prinesel iz sivkaste jame tudi klico močne bolezni in svoj - žal prezgodnji konec.

Ni si vzel časa, da bi izboljšal strahotno primitivna vstopna sredstva, tako npr. vitel, ki sploh ni imel zaporne naprave. Vrv ni visela neposredno od vitla v rov, temveč od njega 3 m daleč, tako da se je vrv na več mestih drgnila ob skalah. Kako lahko bi se vrv ob spustu v negotovost ujela v kaki razpoki in kako bi tedaj bilo še mogoče rešiti spodaj nihajočega moža? Slučajno se je vse dobro izteklo, vendar ta jamski spust, ki ga je tvegala Hanke v velikansko globino s tako preprostimi sredstvi, utegne v raziskovanju jam ostati enkrat.

Tudi pri našem nameravanem raziskovanju smo imeli namen, priti v globino po istem rovu kakor Hanke. Pri tem nismo vsaj za gornji del spusta računali na uporabo vitla, temveč smo nameravali uporabljati samo lestve in odre.

Pri sekanju stopnic, po katerih bi mogli varno priti do drugega mostu, je nenadoma pod udarci kladih popustila ena skala. Pokazala se je majhna razpoka, ki je malo razširjena vodila do srečnega odkritja, da gre tu še za tretji rov, ki ga je bila utrgala skala povsem zrazirala. Ta najdba je imela zelo velik pomen za nadaljno prihodnost Kačje jame. Tu se je nudila za spust naju-

godnejša prilika. Nevarno padanje kamenja, s katerim je bilo treba računati vsak trenutek v ostalih delih prehoda, je bilo tu izključeno. Nad novo odprtino je bila za podvojeno varnost poštevno postavljena 6 cm debela lesena streha, da bi padlo kamenje še lažje drselo navzdol. Drugi most leži 105 m globoko pod površjem Krasa.

Opremljeni s svetilko smo se prebili v odprtino nanovo odkritega rova. Prav počasi in previdno smo se spuščali preko treh 12 m dolgih lestev skozi žrelo. Konci lestev se opirajo na dva ali tri hode, ki so na primernih mestih pritrjeni ob steno. Po prvih dveh lestvah se spuščamo skozi temo, nakar postane mračno in pridemo do predora, ob katerem se rovi na dolžini 20 m združijo. Tretja lestev je precej močno nagnjena in, če stopimo nanjo, sumljivo zaniha. Skoz njene kline vidimo naravnost dol v drugi rov, iz katerega veje ledeno mrzlo. Lestve so mrzle in mokre ter mastne in spolzke. Z lepljivo ilovnato snovjo pokrite roke nenehno čistimo ob obleko in vsak skalnati napušč izkoriščamo, da ob njem ostrgamo umazanijo z njih. Zares je treba kar precej raziskovalne vneme, da se klatimo po takih podzemnih poteh. Ko srečno obidemo skalno pobočje, kar je bilo precej kočljivo, prispemo do tretjega naravnega mostu, tj. mesta, odkoder spet oba rova padata ločeno v globino, 23 m pod drugim mostom. Skoz naslednji kamin se moramo spuščati po štirih lestvah, katerih prva meri 4 m, ostale tri pa po 12 m. Šele na strmo padajočem platoju, 170 m pod Krasom, se čvrsto ustavimo. Odtod gledamo dvorano ob dnu, v katero se spuščata ob 60 m visokem stropu oba druga rova. Pa vendar smo še visoko nad dnom, ki ga vidimo kakih 40 m globoko pod seboj.

Nalogo, kako nadelati prehodno pot ob navpični steni, je prav na izviren način rešil Marinič s šestimi lesenimi lestvami, ki se spuščajo prosto ob prepadu in se opirajo na v steno pritrjene železne drogove. Lesene lestve so prislunjene ob steno v zmernem kotu. Ker pa stena ni povsem navpična ter je tudi neravna, se vmesni prostor med lestvijo in skalo često poveča bolj, kot bi si jamar žele. Odzgoraj vdirajoča dnevna svetloba meče na dno

brezna nedoločen in čemern soj. Zdaj je na vrsti četrta lestev, ki je že močno nagnjena, pa še peta lestev pod kotom kakih 30° in končno še šesta in zadnja, ki stoji skoro navpično. Celotni spust je terjal pol ure časa.

Navzlic nizki temperaturi, ki vlada v dvorani (5°C), nas je pot kar dobro ogrela. Kratki odmor za počitek, da bi si zaradi dolgega spuščanja na majavih lestvah že uporne noge in roke nekoliko opomogle, hkrati izkoristimo za to, da opazujemo radovedni prav kar prehojeno pot po lestvah ob steni. Toda dobrohotni mrak nam s svojimi perotmi zakriva zračno pot. Le tistega, ki se sopihajoč plazi po poševno ležečih lestvah in skozi kline opazuje megleni obok, bo prevzelo veliko spoštovanja do jamskega graditelja Mariniča in vrlih delavcev, ki so izvedli njegove načrte.

Točka, kjer stopimo na tla dvorane, leži kar precej vstran od odprtih navzgor vodečih kaminov, pa je zato varna pred padajočim kamenjem. Po močno nagnjenih tleh, ki so pokrita z mehko in mokro zemljo, se spuščamo navzdol in bližamo posebnemu prizoru, kakršnega lahko nudi samo najgloblja notranjščina gore. Grozljivo boljčijo v odprtini obeh kaminov kakor dve orjaški očesi, in tolikanj osvetlujeta globino, da bi bilo moč brati nepremajhno pisavo. Kdor pa iz temačnih prostorov podzemlja upre svoj pogled navzgor proti zunanjemu svetu, se mu zdi, da gleda v zračno mrežo fatamorgane, če le zagleda zgornji del Kačje jame z grmovjem in drevjem.

Svit bakel razsvetljuje zajetno dvorano, iz katere potekajo votline kar v treh smereh. Odločimo se, da obiščemo glavno votlino, tj. tisto, ki jo je bil odkril in izmeril rudarski svetnik Hanke. Takoj ob vhodu, kakih 5 m visoko na steni, leži na skalnem roglju trhel drevesni štor, ki ga je na to mesto položila ob poplavi sem vdrla voda. Naprej v goro vodi prostoren hodnik, ki se vije semtertja, izmenoma zdaj NE, pa spet SE, ter se precej širi. Pač utrudljiva pot! Z ravnega hodnika, o katerem so poročali Hanke in njegovi spremljevalci, vidimo in opazimo kaj

malo. Zadevamo na številne ovire. Često smo prisiljeni preplezati gore ruševin in večje skale, hkrati pa votlina ne poteka ravno, ampak kaže znatne vzpone in padce. Kapniških tovr po stenah je zelo malo, manjkajo pa tudi stalaktiti in stalagmiti. Le na enem hribu, ki ga moramo prečkati, je precej stalagmitov, s čimer ima tudi Kačja jama kakor mnoge druge svojo Kalvarijo. Tuintam se nahajajo stranske votline z velimimi naplavinami blata in lijakastimi vdolbinami v njih, iz katerih zanesljivo, skoro zagotovo sklepamo, da jih je povzročila semkaj vdrla voda. Povsem podobne razmere srečujemo v Sokolji jami pri Planini, ki jo je odkril Putik in delno skozi njo teče Unica.

Na enem mestu je jama skoro docela zakapana. Da bi prišli naprej, se moramo povzpeti po leseni lestvi. V nadaljnjem poteku se je galerija znatno zožila. Štorasti in umazani stalaktiti segajo skoro do tal. Na njihovih spodnjih koncih so se napravile debele ilovnate skorje, zanesljivo znamenje, da je vdrla voda razrila zemeljske gmote, ki so se ob upadanju plime obesile na kapnike. Le s težavo še hodimo vzravnani. Plezeč se pod visečimi svečami, opazimo, da se votlina cepi v več vej, ki ga vodijo vse v nekakšno dvorano, ki - kot se zdi - tvori nekakšen zaključek in konec votline. Do tu je od mesta, kjer smo zapustili odzgoraj prihajajoče lestve, kakih 800 m daleč. Zgoraj v steni, kakih 12 m visoko, zija odprtina jame, ki jo je Hanke smatral za nadaljevanje, pa je brez lestev ni mogel doseči. Mi smo se v ta namen pripravili. Prav s težavo smo postavili visoko lestev in priplezali do domnevne jame. Izkazalo pa se je, da gre zgolj za kratko in umazano luknjo.

Več uspeha smo si obetali od stranske votline, skozi katero so bili prodrli že Hanke in njegovi ljudje in na njenem koncu naleteli na okno, skozi katero lahko kakih 8 m globoko pod seboj zapazimo vodo. Takrat se je delavec Žiberna spustil po vrvi navzdol, da bi raziskal vodo, ki so jo raziskovalci smatrali za Reko. Drznim možem se je zdelo povsem zanesljivo, da imajo pred seboj tekočo vodo, ker so goreči papirčki, ki jih je metal Žiberna vanjo,

odplavali vselej v isto smer. Najbrž pa je goreče plavače odnašalo v isto smer le gibanje, ki ga je povzročil Žiberna v vodi. Raziskava domnevne Reke pa se je hitro končala, ko je predrzni Žiberna brez slehernih pripomočkov poizkušal iti ob roku naprej, pa mu je spodrsnilo in se je napol skopal. To pa, zlasti v mrzlih votlinah, ohladi še tako drzno raziskovalno vnelo. Zato so raziskovanje prekinili in jo mahnili nazaj. Govorica o tekoči vodi pa je tudi prišla ven. In obdržala se je vse dotlej, da smo prišli mi z lestvami in potrebnimi vrvmi, da bi svojo prijateljico Reko pozdravili tu v Kačji jami.

Bili smo kar hitro spodaj: Marinič, Stotnik Novak, Valle - pomožni uradnik tržaškega naravoslovnega muzeja - in jaz, pa še oba delavca Jurij Cerkvenc in Fr. Žnideršič. Hitro smo se prepričali, da je domnevno tekoča voda zgolj zaostala mlaka mezeče vode, ki je izdatno pritekala po stenah. Z magnezijevo svetlobo smo dozrli, konec kotanje in onkraj nje navzdol vodeče odprtine. Spustili smo lestev in jo položili čez vodo, nakar smo previdno se plazeči ob robu dospeli do konca kotanje. Tu pa so zazijala pred nami zares temačna jamska vrata. Vrženo kamenje se je kotaliko po strmem pobočju in udarjalo zamolklo ob tla. Spustili smo se ob vrvi navzdol. Nova jama pelje po 30°-ni strmini v veliko dvorano, katere tla so pokrita s pravimi ilovnatimi hribi. Po 20 m poti se približamo novemu prepadu. Ni sicer tako strm in dolg kakor prvi, toda takoj na začetku nam nadaljnje prodiranje zavira 3 m visoka skala.

Vrvi nismo mogli vzeti s prvega prepada, da bi obvladali strmo vesino, pa smo jo morali pustiti nedotaknjeno nanjenem mestu. Tudi lestve nismo smeli odstraniti od vode, ker bi nam sicer ne preostajala nobena več. Magnezijeva svetloba nam je odprla pogled v drugo večjo dvorano. Žniderič, veliki in močni mož, je ob močni merski vrvivic drsel navzdol, za njim ša še dobro varovani vitki stotnik Novak. Midva z Mariničem pa sva ostala kot rezervi. Naprej prodirajoča moža sta pretaknila nov prostor in ugotovila, da je prav tako docela zapolnjen z naplavljenjo ilovico. Tu in tam se je pokazal kak zamašen ponor, toda noben

hodnik ali luknja, ki bi peljala naprej. Tu se je torej končal veliki glavni hodnik. Tega dne smo na novo odkrili kakih 100 m dolg odsek. Edini uspeh našega podviga je bil: na zanesljivih in vidnih znakih temelječa domneva, da tu včasih nasilno vdira Reka skoz ilovnate gmote in zapolni prostore. To domnevo je potrdilo dejstvo, da smo pozneje po povodnji Reke našli v tem delu votline naše stopinje zabrisane. Prav tako je lestev, ki smo se je bili takrat posluževali in smo jo bili pustili ob steni v pokončnem stanju, bila od vode prevrnjena.

Ta del Kačje jame se končuje ravno pred divaško železniško postajo, vendar nismo mogli nikdar zaznati bobnenja premikajočih se vlakov.

Zdaj smo zapustili te prostore, da bi krenili spet proti vhodni dvorani, kajti tu je še marsikaj videti, pa smo se morali podvizati. Moje poročilo je namreč povzeto iz več različnih raziskovalnih podvigov. Prehoditi vse dele orjaškega brezna in njegovih votlin ob dnu - v enem dnevu, bi bilo trdo delo in bi povzročilo velikanske napore.

Že prej omenjeno in od vstopne dvorane strmo padajočo votlino imenujemo "Votlino Reke", čeprav je le nadaljevanje dvorane v globino. Vhod je širok 15 m in visok 8-10 m, vendar te izmere naraščajo čim dlje prodiramo, zlasti v širino do 50 m. Vsekakor je bila nekoč dvorana Reke znatno višja, a je bila sčasom zapolnjena z gruščem, zemljo in skalami. Verjetno so tudi tla ob vhodu v dvorano prekrita z debelimi plastmi razbitin. Vse odzgoraj skozi rove padajoče kamenje se raztrešči na kupu razbitin, se nato kotali po 40° nagnjenem pobočju dvorane Reke, pa se njegov tek kmalu ustavi v mehki in rahli zemlji. Dejansko leže le na gornji vesini kamnite ruševine, medtem ko jo navzdol že pokrivajo sprva ilovnate nato pa peščene plasti.

Pot navzdol vodi nekaj časa ravno pod rovi. Tu smo si skušali kar najhitreje pomagati naprej, kajti v neravno dolgih vmesnih prostora-

rih pada manjše pa tudi večje kamenje. Često pa temačni in grozljivi kamini pošiljajo prav grobe pozdrave. Zamolklo bobneč trešči velika skala in vzbuja odmev, ki nas pošteno pretrese.

V mehki zemlji skopana krivenčasta pot nas brez težav pripelje do dna votline, ki je v celoti dolga 95 m. Nobena pečina ali skala ne prekinja ravnega površja. Če z rokami rijemo po pesku, zadenemo tik pod površino na obilico rečnega proda: okroglo obrušene apnenice, kakršne smo že bili spoznali v podzemski Reki pri Škocijanu. Še bolj kot ta znamenja tekoče vode nas v tej veri potrjuje pod skalno steno se nahajajoča, nekaj metrov dolga in navzgor potekajoča odprtina, ki ji tvori robove gladko obrušena skala. Tu mora po našem mnenju vdirati voda in prav verjetno voda narasle podzemske Reke. Nahajamo se kakih 290 m pod nivojem Krasa (z nadmorsko višino 445 m), torej na nadmorski višini 155 m. Ko smo odprtino z razbijanjem razšilili in jo napravili prehodno, pa še sprostili hodnik, ki na dolžini 24 m pelje nadaljnih 10 m globlje, so narasli naši upi, saj smo zatrdno verovali, da zagotovo pridemo do hrepeneče iskane reke. Povečanje te luknje pa nikakor ni bilo brez nevarnosti.

Ostenje je bilo iz žive skale, na nasprotni strani pa so bile nakopičene skalne ruševine in klade, kjer ni bilo moč kaj prida odstraniti, saj se je bilo bati, da bi se pri tem lahko vsule zadaj ležeče skalne gmote. Da bi se vsaj malo zavarovali, smo del rova podprli. Ko sem bil jaz prvič notri, je plezal delavec Pavel Antonšič naprej. Sprva je šlo po opornikih v strmem kaminu še kar dobro, nato pa se je rov zelo zožil. Moj vodnik mi je odspodaj klical, naj se kar zadržan navzdol, pa sem ga ubogal. Končno sem stal v tako ozki skalni luknji, da sem komaj mogel iztegnjeni roki spustiti ob telesu navzdol. Kaj zdaj, sem vzkliknil z grobo kletvico, vsesti se in pri tem iztegniti noge? Kar sem, je zadelo v odgovor in z močnim sunkom (Antonšič mi je pomagal tako, da me je potegnil za noge) sem boleče obsedel v daleč razprostranjeni horizontalni odprtini, odkoder naprej se je bilo treba plaziti. Kmalu pa se je hodnik razširil, tako da sem mogel vsaj stati.

Previdno sva se plazila čez velike skalne klade, kajti manjši kamni, ki sva jih na svoji poti prožila, so po glasu sodeč padali precej globoko. V posameznih zaščitenih globelih sem našel debelo-zrnato in obrušeno rečno prodovje. Končno sva prišla do ozke luknje, ki je bila vhod v drugo votlino, skozi katero pa se mi je tako malo posrečilo smukniti, kakor nekoč mojemu prijatelju Mariniču. Moj spremljevalec se je prevlekel skozi ter je hvalil v njej se nahajajoče zanimivosti, katere pa je bilo tudi odzunaj zaznati in oceniti.

Prodreti od tega prostora naprej pa se še ni posrečilo, saj gre le za prav ozke razpoke, ki vodijo naprej in rabijo vdirajoči vodi pretočni kanali.

Da tu voda vdira, o čemer že prej nismo dvomili, smo lahko kmalu nato zagotovo spoznali. Po veliki poplavi 27. oktobra 1885 v Škocijanu sta se po naročilu dva delavca Žiberna in Rešaver, spustila 28. oktobra doli in ugotovila, da je bila dvorana Reke kar 60 m visoko napolnjena z mirno stoječo vodo. Ko pa je 29. oktobra prišel tja Marinič, so te vodne ožine že izginile brez sledu. Skoro povsem zanesljivo lahko trdimo, da je poplava izvirala od podzemske Reke. Vsa znamenja zanesljivo kažejo na to. Verodostojne priče so: velika množina rečnega proda, dalje številni rastlinski ostanki, ki se nahajajo bodisi v pesku, bodisi so obviseli v skalnih dolbinah. Gre za močno obrušene koščke lesa, kakršne srečujemo često v podzemskih pretokih, razcefrano suho listje in češpljeve pečke! Omeniti je treba, da je v gornji dolini Reke zelo mnogo sliv, medtem ko jih v Divači ni. Vdiranje vode, ko je Reka močno narasla, so poslej še večkrat opazovali.

se nadaljuje

POROČILO O ODPRAVI "BREZNO PRI GAMSOVI GLAVICI 1979"

Poročilo o akciji so pripravili naslednji člani: Joerg Prestor - Potek odprave in Poročilo ekonoma, Grega Pintar - Tehnično poročilo in Morfološki opis, Jurij Andjelić - Skica Brezna, Geološki podatki in geneza, Meteorološki podatki ter Hidrološki podatki, Marko Paternu - Majska jama in okolica, Marko Modic - Tehnična izdelava, skica o nesreči, diagrami globinskih premikov na akcijah ter Daniel Rojšek, ki je gradivo uredil in napisal uvod, Pregled stroškov odprave, Seznam udeležencev ter zaključek.

UVOD

Večletno trdo delo v Breznu pri gamsovi glavici je leta 1978 rodilo sadove, s prebitjem ožine na globini 317 m in najdbo Triglavskega rova na globini 490 m se je odprla možnost dosega velike globine.

Na odpravo smo se začeli pripravljati v mesecu marcu. Največjo pozornost smo posvetili nakupu dobre osebne in skupne opreme ter fizični pripravljenosti posameznikov. Nabavili smo veliko nove opreme (nepremočljive kombinezone, podobleke, vrvi... več o tem je v tehničnem poročilu), kajti le kvalitetna oprema pri raziskovanju ne povzroča preglavic. Zaradi različnih vzrokov skupinskih treningov nismo uspeli organizirati, tako da so udeleženci za fizično pripravljenost poskrbeli sami.

Pred vhod smo morali spraviti okoli 800 kg opreme in hrane. Ta problem so nam rešili tovariši iz Letalske Milice, ki so prepekljali ves material s helikopterjem. Tovarišema dipl.ing. Samcu in tov. Hanželu se za to uslugo najlepše zahvaljujemo.

V osemindvajset delovnih organizacijah smo poslali prošnjo za materialno pomoč. Odgovorili so le iz šestih delovnih organizacij, iz petih pa smo dobili hrane v vrednosti okoli 5.000 din. Delavcem Kolinske iz Slovenj gradca in Ljubljane, Plive iz Zagreba, Tovarne mlečnega prahu iz Murske Sobote in Leka iz Ljubljane se za poklonjene izdelke najlepše zahvaljujemo.

Največje preglavice nam je povzročalo pomanjkanje članov v breznu in pred vhomom, kar smo reševali z gosti iz drugih enot JZS. Ta rešitev pa ni bila najboljša, kajti nehomogene ekipe v takšnih pogojih raziskovanja niso ekspeditivne. Avgustovsko akcijo smo morali zaradi premajhnega števila udeležencev prestaviti na september, ko jih tudi ni bilo dovolj saj ni bilo niti dežurnega pred vhomom. Odprava ni bila pripravljena in izvedena tako kot smo načrtovali. Vzrokov za to je več, omenim naj le poglobitve: zamenjava vodij tik pred odhodom, poškodba vodje med odpravo, veliko prijavljenih, a malo sodelujočih, neresnost posameznikov med pripravami in slabo vreme, ki je prekinilo julijsko akcijo.

Pred in med odpravo smo iskali nove jame v bližini Brezna pri gamsovi glavici in jih več tudi našli. Majske jame pod vrhom Pršivca smo raziskali do globine 220-230 m in se potapljali v sifonu Govica.

PREGLED STROŠKOV ODPRAVE

Material za opremljanje brezen in bivaka	4.933,40
Hrana	5.600,00
Oprema, ki je ostala v breznu: šotor	3.000,00
vrvi	4.200,00
klini ipd.	1.100,00
<hr/>	<hr/>
S K U P A J	20.773,40
	=====

V tem pregledu nismo upoštevali amortizacije osebne in skupne opreme, stroškov prenočevanja in hrane na odpravi ter vseh stroškov raziskovanja Majske jame z okolico in Govica, kar so plačali

udeleženci sami. Z upoštevanjem le-tega bi stroški presegali 40.000,00 din, to je približno toliko, kolikor stanejo sindikalne zabave v srednje velikih delovnih organizacijah.

UDELEŽENCI

	julijska	septemberska akcija
1. Jurij ANDJELIČ	+	+
2. Primož JAKOPIN	+	+
3. Tomislav LAJOVIC		+
4. Marko MODIC	+	
5. Staško OTOREPEC (ekonom)	+	
6. Marko PATERNU	+	+
7. Gregor PINTAR (gospodar)	+	+
8. Tatjana PINTAR	+	+
9. Polona PLANINA	+	
10. Joerg PRESTOR (ekonom)	+	+
11. Daniel ROJŠEK (vodja)	+	
12. Janez SABOLEK	+	
13. Rado SMERDU		+
14. Tone SIMONIČ	+	
15. Borut SMODIŠ	+	
16. Ivanka SMODIŠ	+	
Gosti:		
17. Matjaž CHVATAL (DZRJK)	+	
18. Peter JAPELJ (JKŽ)		+
19. Arkadij POTOČNIK (JKŽ)		+

POTEK ODPRAVE

29. junija 1979 zjutraj smo s kombijem pripeljali večji del opreme na travnik ob Bohinjskem jezeru, kjer je pozneje pristal helikopter milice, ki nam je v treh poletih odpeljal opremo na planino VIŠEVNIK. Naslednji dan smo del opreme spravili v pastirski stan, kjer smo prebivali, ostalo opremo pa smo shranili v šotoru pred vhomom v jamo.

1. julija je sledil prvi spust v jamo. Brezno smo opremili do globine 413 m in do tja prinesli tudi večino opreme za nadaljnji naskok. Poleg tega smo napeljali telefon do 250 m globine. Za to akcijo je sledil manjši premor vsled slabega vremena, saj je na Debelem vrhu celo snežilo.

Naslednja akcija je potekala od 8.7. do 12.7. Tedaj smo spravili vso opremo do bivaka (-600 m). V rovu Via Govic smo prodrli do končnega sifona. Nazaj grede smo ta rov še enkrat izmerili. Telefon smo uspeli napeljati le do globine 420 m.

Zadnja raziskovalna akcija se je začela 8. septembra in je trajala do 12. septembra. V brezno se je tokrat spustilo osem ljudi. Od teh so trije napeljali telefon od -420 m do -600 m in še isti dan odšli ven. Ostalih pet je v naslednjih dneh raziskalo odcepe v Serenadah in Podmornici, izmerili so Yusar in prišli 60 m nad bivak po perspektivnem Fosilnem rovu, ki se še nadaljuje. Z barvanjem smo potrdili zvezo Vodovoda in Žuli meandra.

Akcijo BPGG 79 smo zaključili 14. in 15. septembra, ko smo spravili na svetlo vso preživelo opremo in jo odnesli v dolino.

TEHNIČNO POROČILO

Že raziskovanja v letu 1978, ki so prinesla velike uspehe in pa nove možnosti nadaljevanj so pokazala, da se mora v prihodnosti ekspedicije bolje opremiti, zlasti pa izboljšati opremljenost jame. Tako smo v okviru teh priprav že med letom nakupili nove vrvi in drugo tehnično opremo; izpopolnili pa smo tudi osebno. Pokazalo se je, da so nepremočljivi pajaci in dobro vzdrževana osebna oprema pogoj za uspehe pri nadaljnem raziskovanju.

V okviru zadnjih priprav je bil izdelan podroben tehnični načrt jame. Na podlagi le-tega smo pripravili naslednjo opremo:

538,5 m vrvi Edelrid superstatic

103 m dinamičnih vrvi

za opremo jame do konca znanih delov (-735 m)

za naprej smo predvideli:

139 m vrvi, ki naj bi ostala v jami.

V skrajni sili smo računali na vrvi, ki so že bile v jami.

50 vponk

60 ploščic za svedrovce z vijaki

30 svedrovcev

2 ročaja za svedrovce

2 kladivi

15 klinov

6 specialnih klinov

4 jeklenice

1 škripček

1 prižema Dressler

1 čoln

13 transportnih vreč

15 škatel karbida

1,5 km dvojne telefonske žice

3 telefoni

1 šotor

kuhalniki, posoda

2 kg žebeljev

Zgornje dele jame do bivaka (-590 m) smo opremili skoraj izključno s statičnimi vrvmi. Zaradi varnosti in prikladnosti smo zabili v starih delih še nekaj novih svedrovcev. V novih delih smo opremljali dokaj malo zaradi strukture jame.

Posebno poglavje so bile transportne vreče, ki so bile (9) izdelane prav posebej za to akcijo. Prirejene jami so se odlično obnesle, vendar jih bomo še izboljšali (material).

* Jama je bila po mnenju večine udeležencev in tudi vodje reševalne službe, skoraj optimalno opremljena.

Ostala oprema se je dobro obnesla in je je bilo zadosti.

Ob zaključku akcije smo sklenili potegniti ven zaradi meandrov res le najnujnejše in najvažnejše. V jami smo pustili šotor, čoln, posodo, stare transportne vreče ter tudi vse dinamične vrvi. Tako smo se vračali res z najnujnejšo osebno opremo in ostankom tehnične opreme.

Tudi pregled izvlečene opreme je pokazal, da je oprema v redu, zlasti vrvi. To potrjuje pravilno napeljavo vrvi v brezni.

Na zadnji akciji se je zgodila nesreča s srečnim koncem. V brezni Nad polstebrom se je zlomila vponka. Na srečo je varovalni svedrovec zadržal padec. Vzrok je bila nepravilna obremenitev (glej skico na naslednji strani). Tako kaže v prihodnosti še več pozornosti nameniti opremi in opremljanju brezna.

Pri opremljanju brezen s telefonsko žico so se odlično obnesli žebli različnih dimenzij. Poleg tega priporočamo v prihodnje uporabo specialnih klinov "specialčkov" dolgih okoli 6 cm.

MORFOLOŠKI OPIS - Od Biafre (-280 m) do Triglavskega rova

Po Breznu treh se spustimo do manjše dvoranice (-280 m) s podornim skalovjem. Na koncu le-te priteče voda iz zgornjih delov. Od tu se nadaljuje meander 0,5 - 1,5 m širok, ki se v več kaskadah spusti do roba Brezna nad Mučilnico. Ta del se imenuje Vodovod. Ob nizkem in srednjem vodostaju voda tu ponikne in jo zasledimo šele na začetku žuli meandra (cca 115 m nižje). Čez Brezno nad Mučilnico (25 m, 4x4 m) se spustimo do balkona 3-4 m nad dnom. S tega balkona vodi naprej meander, ki se po dveh manjših kaskadah zoži v ožino "Mučilnico" (-327 m). Prve 4 m je "Mučilnica" vodoravna, potem pa se odpre pod njo brezno. Prav prestop v brezno je najožji (20-25 cm), vendar se že po 2 m odpre v "Kumbašistični rov" brezno, ki se preko več polic spušča do začetka Blatnega brezna. Brezno je sicer zelo enotnih dimenzij (3 m široko, cca 60 m dolgo), le na dveh mestih se zoži na 0,75 m. Tako je bila potrebna uporaba več svedrovcev. Do sem so stene in strop jame iz korodiranega trdega apnenca, na njih pa ni nanosov blaga "Kumbašistični rov" je suh in le ob izredno visokem vodostaju brizga voda na balkon in potem skozi "Mučilnico" dalje v brezno. Na koncu tega brezna se pridruži ob prelomu nastalo Blatno brezno. To je rov s povprečnim naklonom 55° , ki ga prekinjajo manjši navpični skoki. Rov se odpira navzgor (še neraziskan) ter navzdol do začetka žuli meandra (-415 m). Strop Blatnega brezna je popolnoma gladek, kar kaže na izrazito prelomno ploskev. Po dnu in stenah so debeli nanosi suhe ilovice.

Nadaljuje se z žuli meandrom, po katerem odteka voda, ki izgine v Vodovodu (dokazano z barvanjem). Prvih 10 m je širok do 1,2 m, nato pa se zoži na cca 0,6 m. Prehod je mogoč le v srednjem delu meandra. Po šestih m in kratki "žuli" pasaži (0,75 m dolga, 20 m široka) se spusti v 3 stopnjah po 3 m v manjši prostor (3 x 2 m), v katerem je tudi kotlica z vodo.

Takoj za tem pa se rov nadaljuje v Bermude. Tudi ta meander je podoben prejšnjemu, le da je vodoraven in še nekoliko ožji (od

0,5 - 0,25 m). Po 20 m pridemo v 9 m globoko brezno. Voda, ki priteče v slapu iz meandrov je izdolblja dvoranico (5 x 3 m). Že po 4 m se odpre v brezno (17 m globoko). Na dnu je zopet meander z gruščem, ki pa se po cca 10 - 15 m zopet zoži v "žmohtno pasažo" (2,5 m dolga, 0,25 m široka). Skoznjo se prerineš v 12 m globoko brezno, ki nas pripelje do Bermudskega trikotnika (-467 m). Bermudski trikotnik je 6 m dolg in 2,5 m širok prostor, ki je služil včasih tudi kot bivak. Iz njega se zopet nadaljuje meander, ki se takoj zoži na 0,4 m in prevesi v Brezno treh src.

Le to se v 3 stopnjah preko dveh večjih polic spusti za 60 m. Po breznu prši voda, ki pada od Bermudskega trikotnika. To je od Biafre gotovo brezno z največjo prostornino.

Na dnu se zopet nadaljuje spočetka kar širok meander, brez usedlin po stenah, ki pa se po cca 20 m zoži od 5-metrške stopnje naprej je prehod mogoč le po najvišji etaži meandra, ki je na debelo obložena z ilovico. To je sedaj Obupni meander (120 m dolg). Proti koncu se močno zoži, potem pa preide zopet v ozek meander, v katerem zopet teče voda. Ob njej se malo razširi, na treh mestih pa je prekinjen s stopnjami 5 m in dvakrat 7 m. Za zadnjo stopnjo se meander zopet nekoliko razširi in spusti še za 3 metre do večje kotlice z vodo in ilovnate sipine (-570 m). Vodo, ki priteka iz meandra se zliva v kotlico, iz katere potem ponikne v podor. To je še vedno ista voda kot v Vodovodu (barvanje). Do tu verjetno pritokov nima.

Skozi "Odkopani prehod" v podoru pa se vzdignemo v tipični erozijski rov (5 m širok, 4 visok) z lepimi prodniki po dnu. Že po 20 m se rov razcepi. Večji krak se dvigne v smeri SSZ Dinozavrovih jajc in Masa dvorane. Drugi krak pa se v smeri S-J spusti v Bohinjski sir. To je velik podor. Med prek 5 m velikimi bloki se spustimo za cca 15 m do večjega potoka, ki priteka na S iz podora.

Triglavski rov

Sledimo toku tega potoka navzdol, v začetku (40 m) že v podoru ki pa preide v meander cca 10 m visok in 2 m širok. Po 90 m se rov razširi (širok 8-10 m, 10 m visok). Tok poteka kakih 100 m daleč proti JV. Potem pa se postopno zoži in nato ostro zavije proti Z. Po 35 m se prevesi v 15 m globoko stopnjo, ki nas privede do Sablinega jezera. Brez težav ga zmoremo ob strani. Kakih 20 m za njim je Savina luža (-621 m). Tu se konča Triglavski rov (celoten ima 270 m dolžine).

Yusar rov

Na drugi strani Savine luže, ki jo premostimo s čolnom, se na levi strani prerinemo skozi ozko razpoko v rov ogromnih dimenzij. To je Yusar, ki se spočetka dvigne za kakih 30 m. Tla so iz ilovice in mivke. Na zahodnem robu je tudi 20 m globoko brezno, ki se konča v podoru.

Potem se rov prevesi in se v smeri S-J spusti s povprečnim naklonom 30° do dvorane Gobi (-768m). Vmes ga prekine le še 25 m stopnja. Na desni strani dobi tudi pritok vode iz kamina, ki kmalu zgine med podornim skalovjem, se pojavi 50 m južneje in pada čez stopnjo ter nato zopet izgine med podornim kamenjem. Na koncu se 412 m dolgi Yusar rov razširi v dvorano Gobi. To je 40 m dolga in cca 40 m široka dvorana. Na tleh je mivka. Na desni strani priteka s stropa voda na levi pa je meander Premančan, ki se dvigne 57 m nad Gobi.

Yusar je največji rov v celi jami. Številne gladke ploskve po skalah in stenah kažejo na izrazito prelomno cono. Strop ni nikjer nižji od cca 20 m in tudi širok je večinoma vsaj po 10 m.

Via Govic

Na mestu, kjer se Triglavski rov ostro obrne proti Z, se v glo-

bini sliši voda. Po ozkem veznem rovu pridemo zopet v meander z vodo, ki smo ga višje v rovu zapustili. Po 2 m se odpre 25 m globoko brezno "Kovačija". Temu takoj sledi 21 m globoki Čigumi. Na dnu je jezerce, ki ga premostimo s čolnom. Zatem se meander (1-3 m širok, 5-7 m visok) spušča v več manjših, prosto preplezljivih stopnjah do sifona na globini -690 m. Od tu naprej vodi obhodni meander do Skobca. Pred Skobcem je še odtok, ki požira le ob večji vodi, vendar je neprehoden. Skobec je ujeta voda v kakem 6-8 m dolgem kanalu. Strop se spusti do cca 40 m nad vodo. Zopet je potreben čoln. Za njim pa so popolnoma drugačni rovi. Oblika kaže na tlačni profil, pritisk vode pa potrjujejo tudi številne draslje v tleh. Vsi rovi se končajo ali v kaminih ali pa v večji dvorani Podmornici. Sem priteka tudi voda iz kamina in tej potem sledimo v 18 m globoko brezno. Le še kakih 25 m se spustimo po položnem rovu ob izraziti prelomni coni in pridemo do sifona Babalu. Jezerce je dolgo 5 m in široko 3 m ter tako zaključuje 465 m dolg rov Via Govic, ki tu doseže globino -758 m.

V nekem rovu nad sifonom smo opazili zopet blatne nose, ki so edini od Triglavskega rova do sem.

Fosilni rov

Kakih 60 m pred kolenom v Triglavskem rovu se na mestu bivaka na levi strani odpira navzgor Fosilni rov. Primerjali bi ga lahko z Blatnim breznom, saj je tudi ta na debelo prekrit z ilovko, ki pa se je na mestih že skoraj spremenila v peščenec.

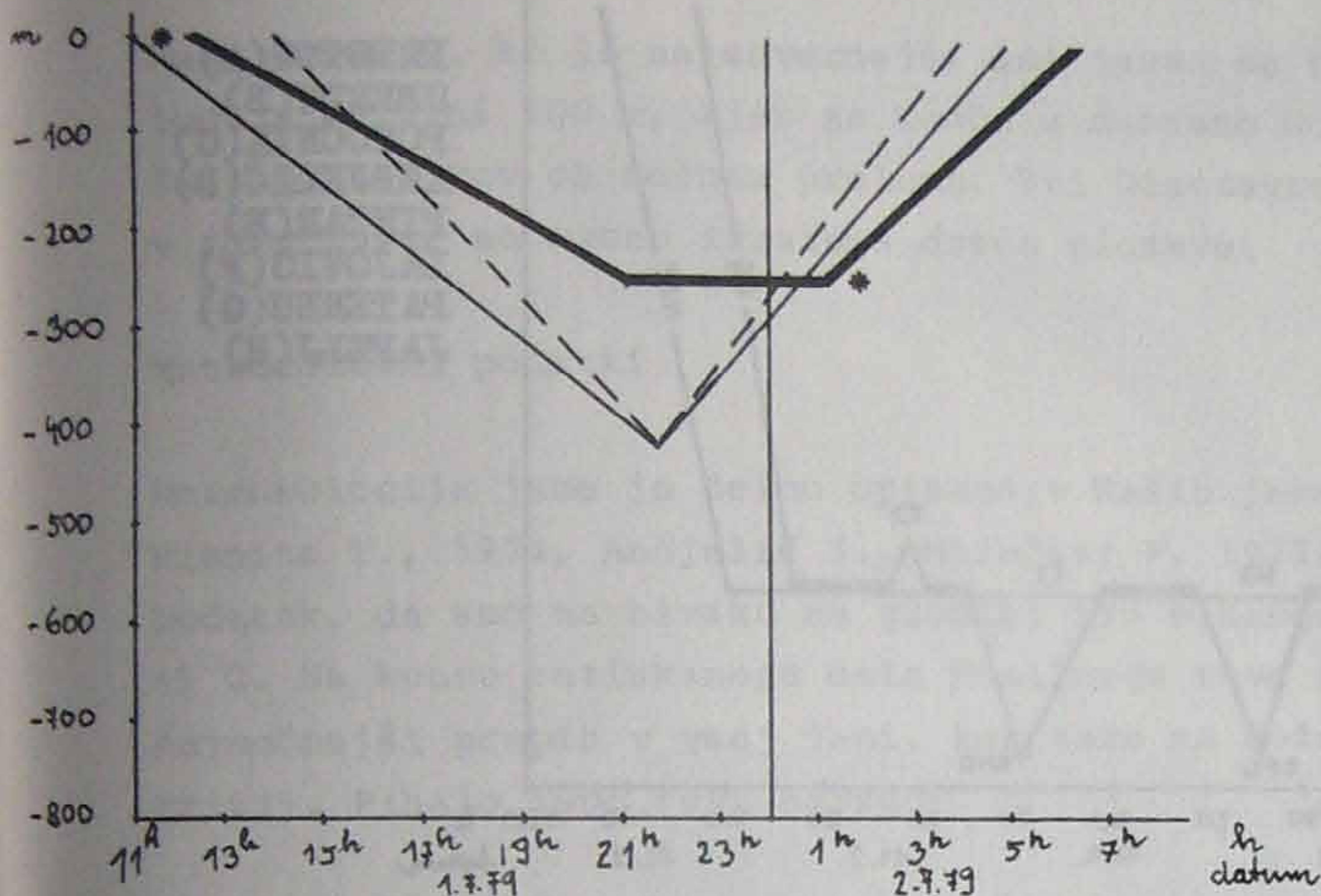
V začetku je 5 m širok in 3-4 m visok. Ko se dvigne za 30 m, ga prekine brezno iz kamina, iz katerega kaplja voda, ki potem odteče po meandru pod blatnimi nanosi. Ko se dvigne še za 10 m, se slika ponovi. Za drugim breznom se rov zoži in zniža. Hkrati z manjšanjem rova se vedno bolj krepi tudi prepričanje. Rov se še nadaljuje, vendar smo kakih 10 m za drugim breznom ustavili. Fosilni rov se dvigne za skoraj 60 m nad bivak.

POROČILO EKONOMA

Naša prehrana na akciji BPGG se je delila na dva dela: prehrana pred jama in prehrana v jami. Zaradi nekaterih okoliščin in preobremenjenosti ekonoma je načrt za zunanjo prehrano klavrno propadel in povzročil nekaj nezadovoljstva. V jami smo se prahranjevali dosti bolj efektno. Tam nismo imeli kuharja, ker je že itak vsak član opravljal svojo funkcijo in smo se pri teh opravilih menjavali. Poleg hrane, ki smo jo tako skupaj kuhali in zauživali, si je lahko vsak, kadarkoli je želel, vzel sam, karkoli je želel, saj vsak sam najbolje ve, kaj in kdaj potrebuje. Nasprotno kot zunaj je bila tu prehrana sestavljena iz več manjših obrokov. Največ smo torej pojedli suhih stvari, ki ne zahtevajo drugih priprav, razen, da jih nesemo v usta. Jedli smo povsem nenačrtno - tako količinsko kot časovno. Vode smo imeli na pretek, saj je tekla nedaleč od bivaka. Poleg tega smo popili še velike količine mleka v prahu, ki nam ga je poklonila Pomurka. To mleko v kombinaciji s čokolado ali ovomaltinami je bila naša najbolj pogosta in najbolj izdatna hrana, kar se tiče osnovnih potrebnih sestavin. Poleg tega smo najraje jedli suhe slive iz paketa Danes in jutri ter nekatere gotove jedi iz istega paketa. Med hojo po jami smo žvečili Babalu, ki vsebuje nekaj glukoze in človeka odvrta od žeje in s tem od pitja zelo mrzle vode, ki v večjih količinah oslabi organizem. Če se torej zdaj ozremo nazaj in seštejemo kalorije in osnovne sestavine naše dnevne prehrane, vidimo, da smo še celo presegli dnevne potrebe. Torej na dan je vsak pojedel: 1/2 litra čokoladnega mleka, kar vsebuje do 2000 kalorij, vsaj 10 dkg piškotov, ki dajo do 500 kalorij, 1 pašteto s 650 kalorijami, 1 ribe z zelenjavo, ki vsebuje 960 kalorij, 20 dkg prepečenca s 600 kalorijami, eno od gotovih jedi, ki imajo poprečno po 2000 kalorij in še nekaj čaja s 350 kalorijami. Skupaj je to nad 7000 kalorij, kar zadostuje tudi za težaško delo. S takim oziroma podobnim jedilnikom je vsak jamar dobil na dan okoli 170 g beljakovin, 340 g naščob in 1224 g ogljikovih hidratov. Tudi te količine zadostujejo dnevnim potrebam. Poleg tega smo pojedli še nekaj suhih lešnikov, bonbonov in viterginov ter podobnih malenkosti.

GRAFIKONI GLOBINSKIH PREMIOV NA AKCIJAH OD 1.7. DO 15.9. 1979

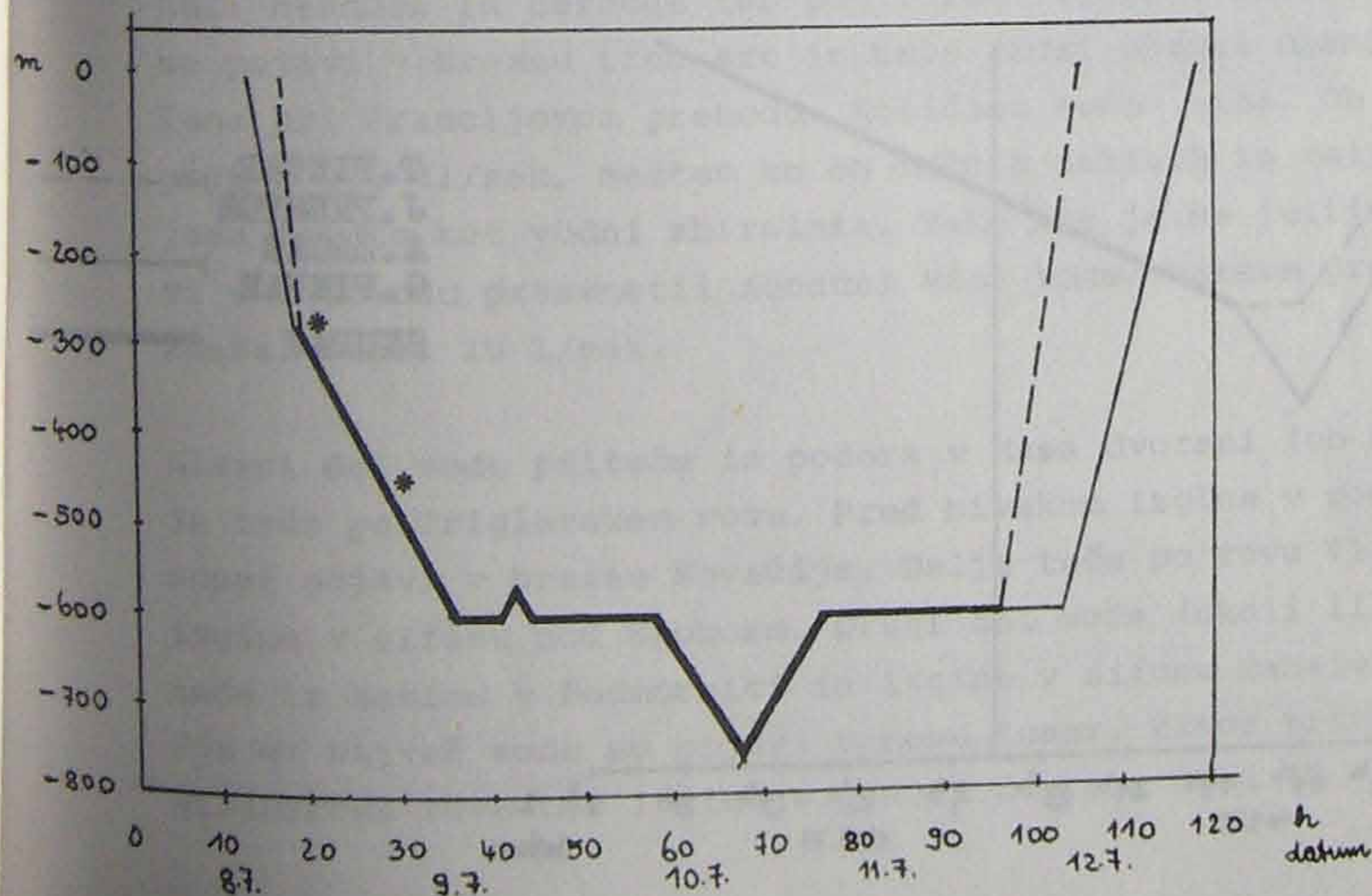
GRAFIKON 1: gibanje ekip v prvem delu julijske akcije (1.7., 2.7. - 1979)

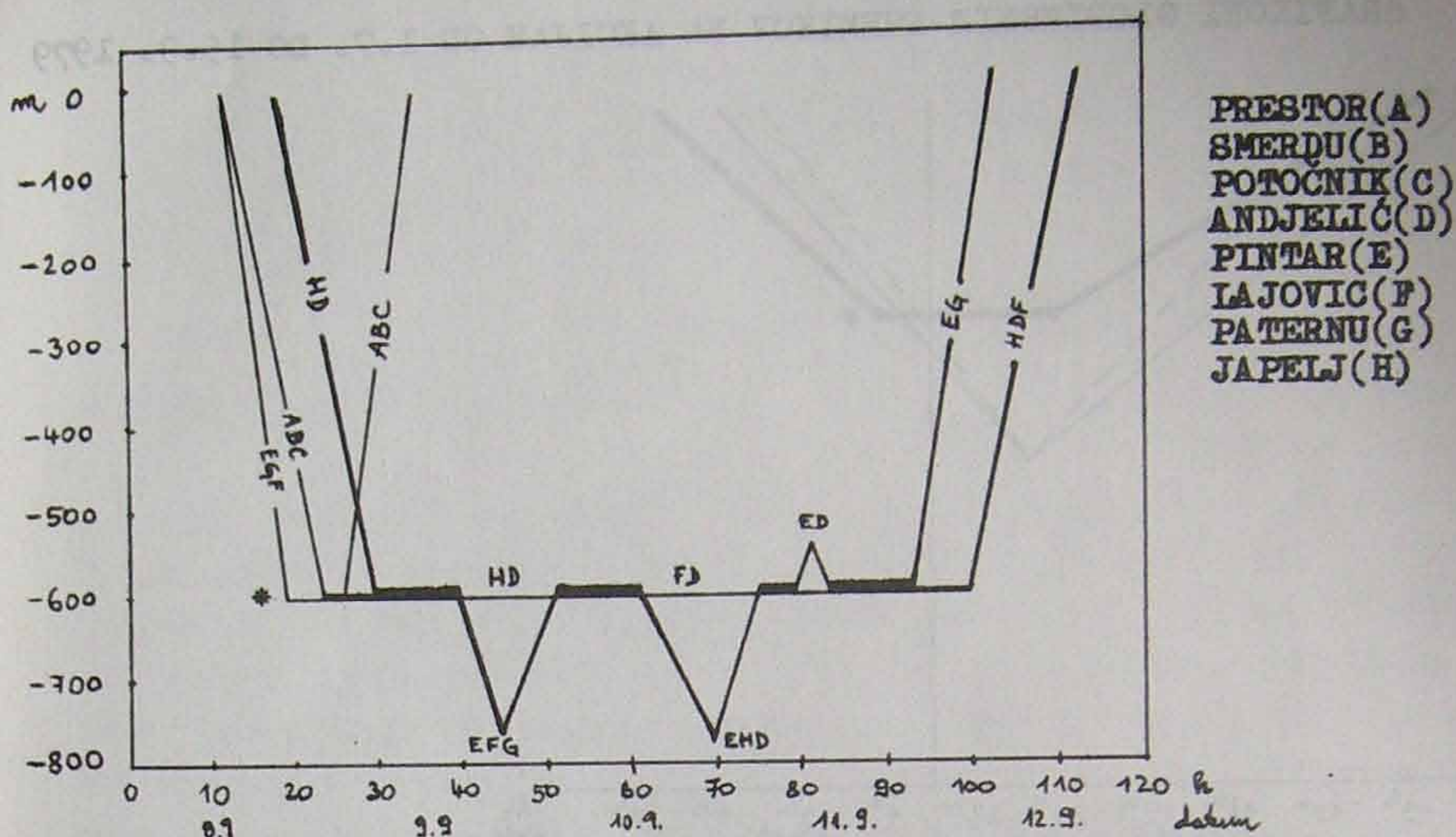
1. ekipa: Sabolek, Pinter (napeljava vrvi) —————
 2. ekipa: Andjelić, Modić, Chvatal (napeljava telefona) —————
 3. ekipa: Paternu, Prestor (transport) - - - - -

* mesto do koder smo napeljali telefonsko žico

GRAFIKON 2: gibanje ekip v drugem delu julijske akcije (8.7. - 12.7.)

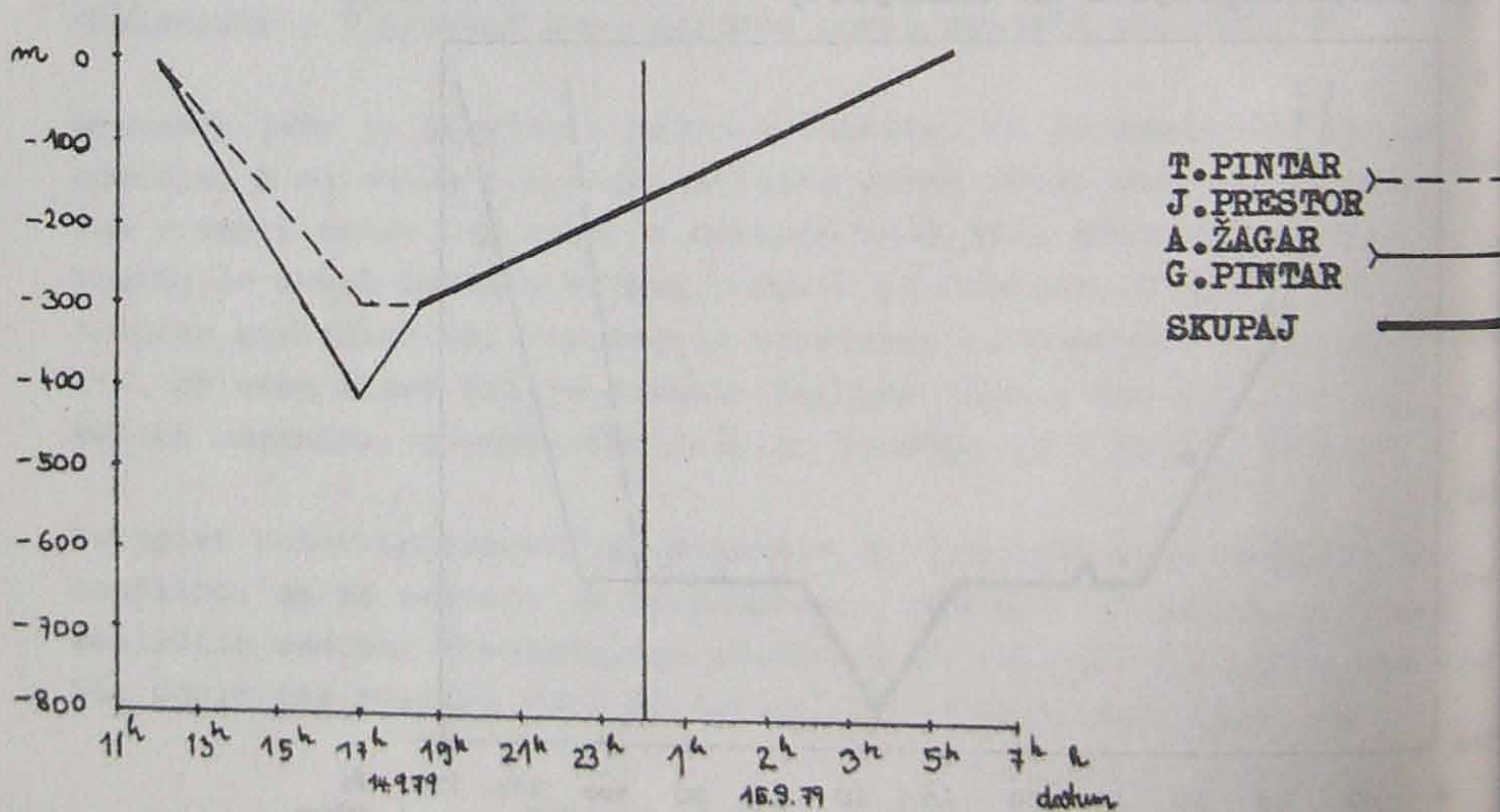
1. ekipa: Andjelić, Modić (napeljava telefona) —————
 2. ekipa: Prestor, Pinter (transport) - - - - -
 obe ekipi (napeljava in transport) —————

GRAFIKON 3: gibanje ekip v prvem delu septembrske akcije (8.9.-12.9.)

GRAFIKON 4: transport (dvig opreme v zaključnem delu septembrske akcije od 14.9. do 15.9. 1979)

Prehrana v jami je bila torej solidna. Posamezniki so dobili zadostno količino kalorij, mineralnih snovi in vitaminov, poleg tega pa ni prišlo do zastrupitev.

GEOLOŠKI PODATKI IN GENEZA

Celotni raziskani del BPGG se nahaja v zgornjetriasnem apnencu, ki je predvsem v spodnjih delih jame (rov Yusar) dolomitiziran. Menjavajo se temnejše in svetlejše plasti apnenca. Zeleni vložki, za katere smo prvotno mislili, da so laporji ali tufi, so ravno tako iz apnenca. Na nekaterih mestih so lepo vidni fosilni ostanki megalodontnih školjk. Najlepši primerki so izluženi v zgornjem delu rova Yusar. Njihova velikost doseže do 25 cm. V Fosilnem rovu so se lepo ohranili peščenimeljno glinasti sedimenti, ki ponekod že prehajajo v peščen glinovec. Njihove starosti še nismo določili. Tam najdemo tudi večje količine limonitnih prodnikov (bobovca), ki nam je delal težave pri merjenju. Bobovec ravno tako najdemo v rovu Via Govic ter v Zveznem rovu ter v manjših količinah po vsej jami. Pred sifonom Babalu so stene jame obložene s plastmi manganovega oksida. Kapniških tvorb v jami skoraj ni. V Polsteburu, Harmoniki in Zveznem rovu se na stenah pojavi siga (helektiti). V dvorani Gobi najdemo nekaj manjših stalaktitov.

Nastanek jame je pogojen z močno tektoniko, ki jo zasledimo že na površju. Mimo vhoda v brezno se vleče dokaj močan vertikalni prelom v smeri SZ-JV. Ob njem je nastalo tudi 90 m globoko Aleševo brezno in nekaj manjših brezen, udorov in ledenic. V smeri proti Pršivcu zasledimo več vzporednih prelomov, potekajočih v smeri S-J. Ob enem izmed teh je nastala Sablina jama s tremi vhodi in velika udornica, globoka okoli 50 m. Podobno je z Majsko jamo.

Za splet rovov in brezen, ki potekajo do Francijevega prehoda, je značilno, da so nastali ob razpokah in prelomih, ki potekajo v več različnih smereh. Prevladujejo smeri V-Z. Prav tako velja za rov Via Govic ter Fosilni rov, ki je najbolj vzhodni del jame. Od

Masa dvorane, ki je najsevernejši del jame, se spušča rov proti jugu v dolžini 600 m, kjer se konča z dvorano Gobi. V vseh dolžini poteka rov ob močnem prelomu. Pri Dinozavrovih jajcih ter v rovu Yusar so močno izražene drsne ploskve.

Meteorološki podatki

Meteorologija jame je delno opisana v Naših jamah (Pirnat J., Planina T., 1974, Andjelić J., Malečkar F. 1979). Omenil bi še podatek, da smo na bivaku na globini 590 m namerili temperaturo $+5^{\circ}\text{C}$. Na koncu raziskanega dela Fosilnega rova smo zasledili najmočnejši preprih v vsej jami, kar kaže na možnost večjih odkritij. Pihalo jepo rovu navzgor.

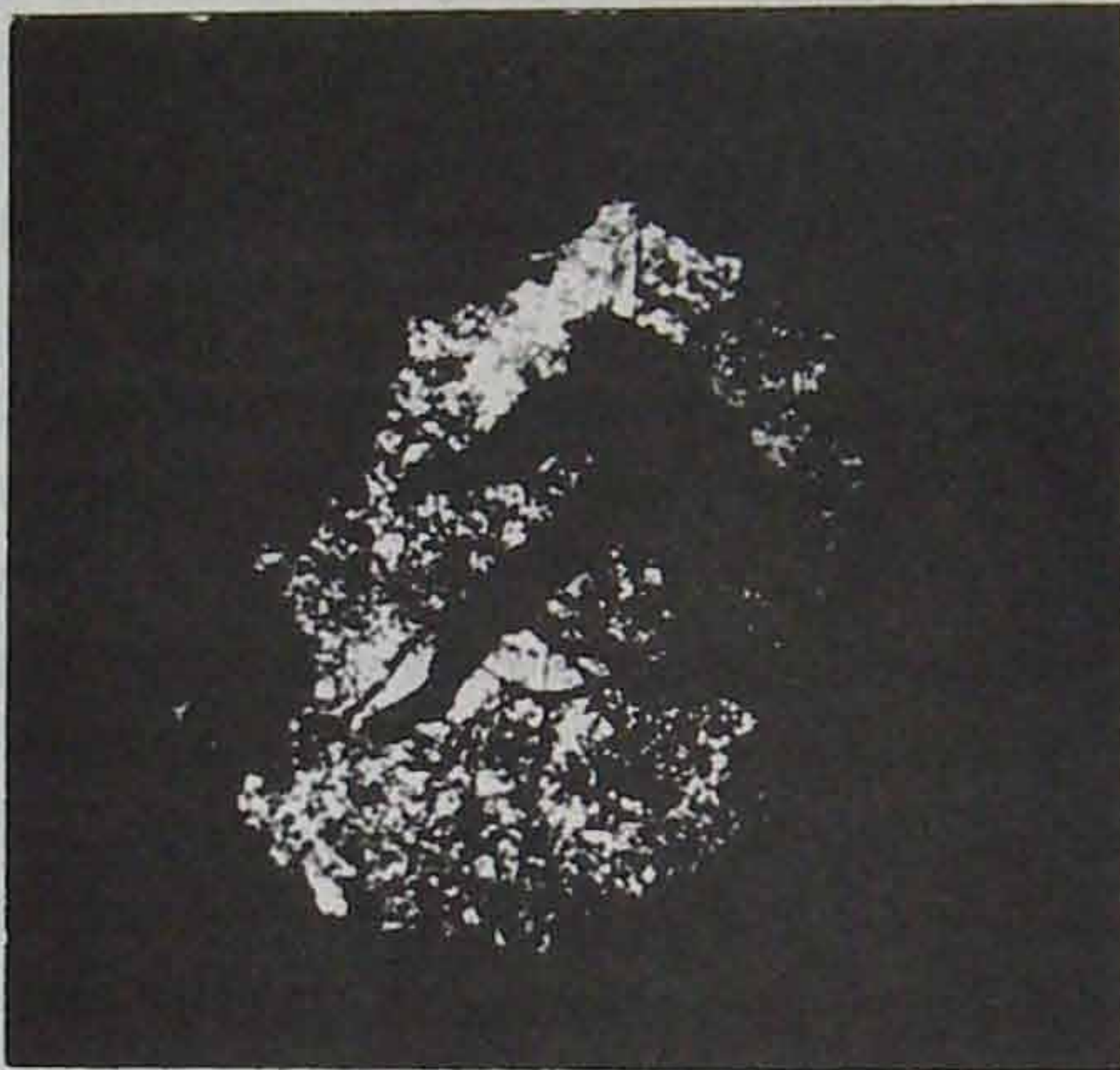
Hidrološki podatki

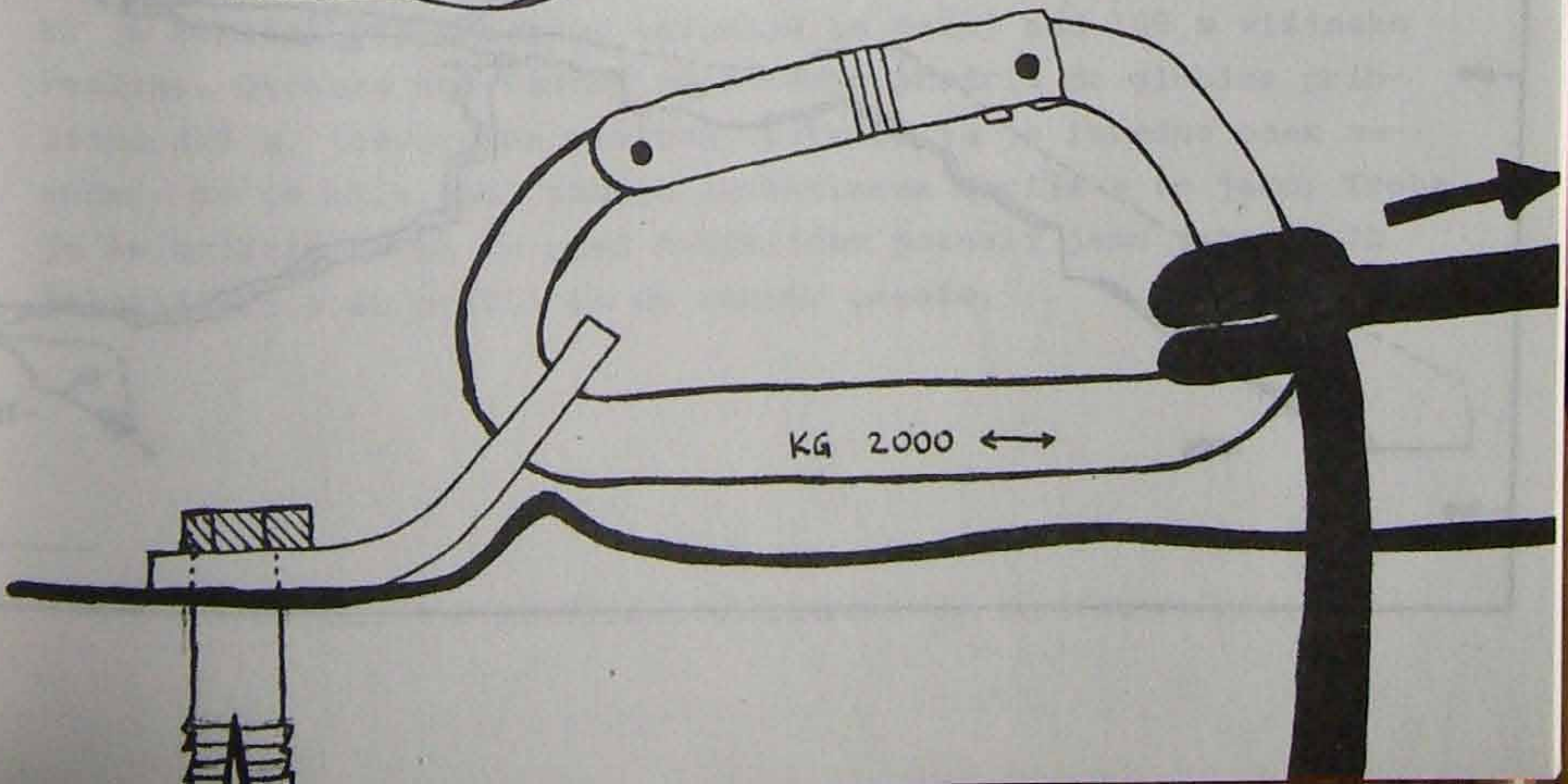
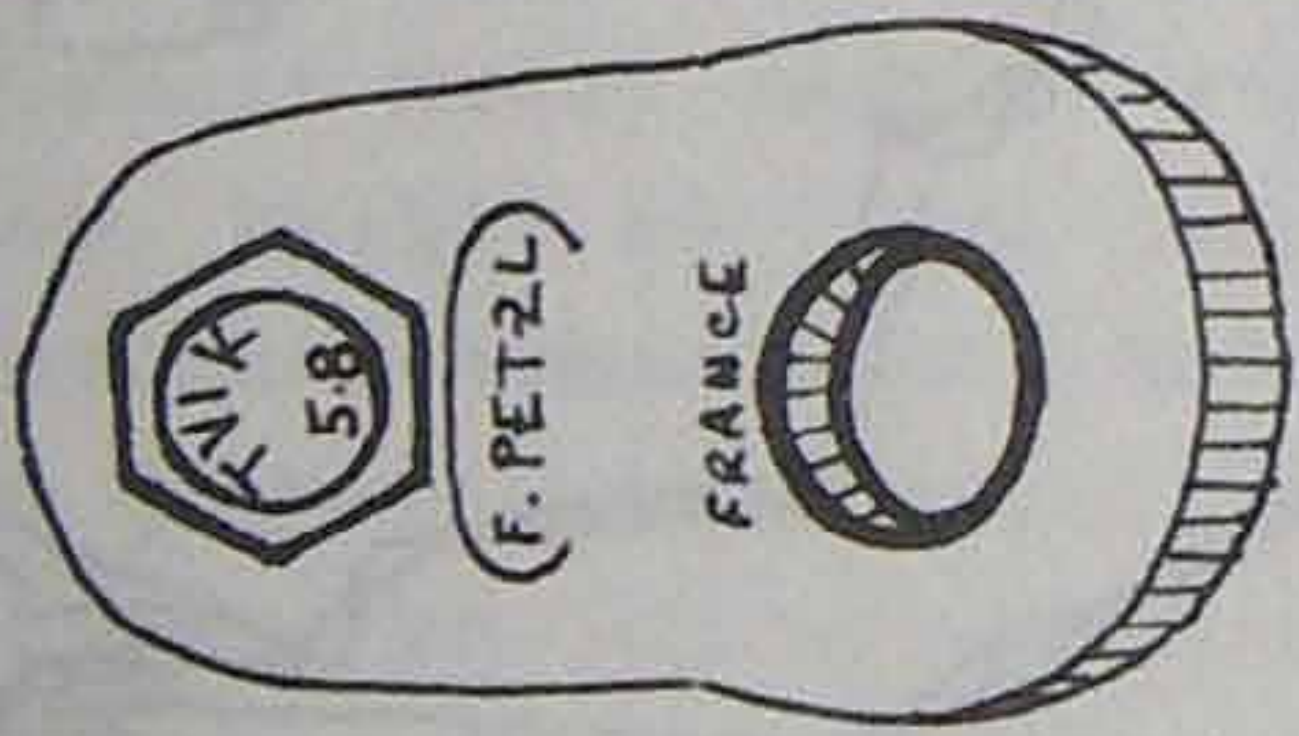
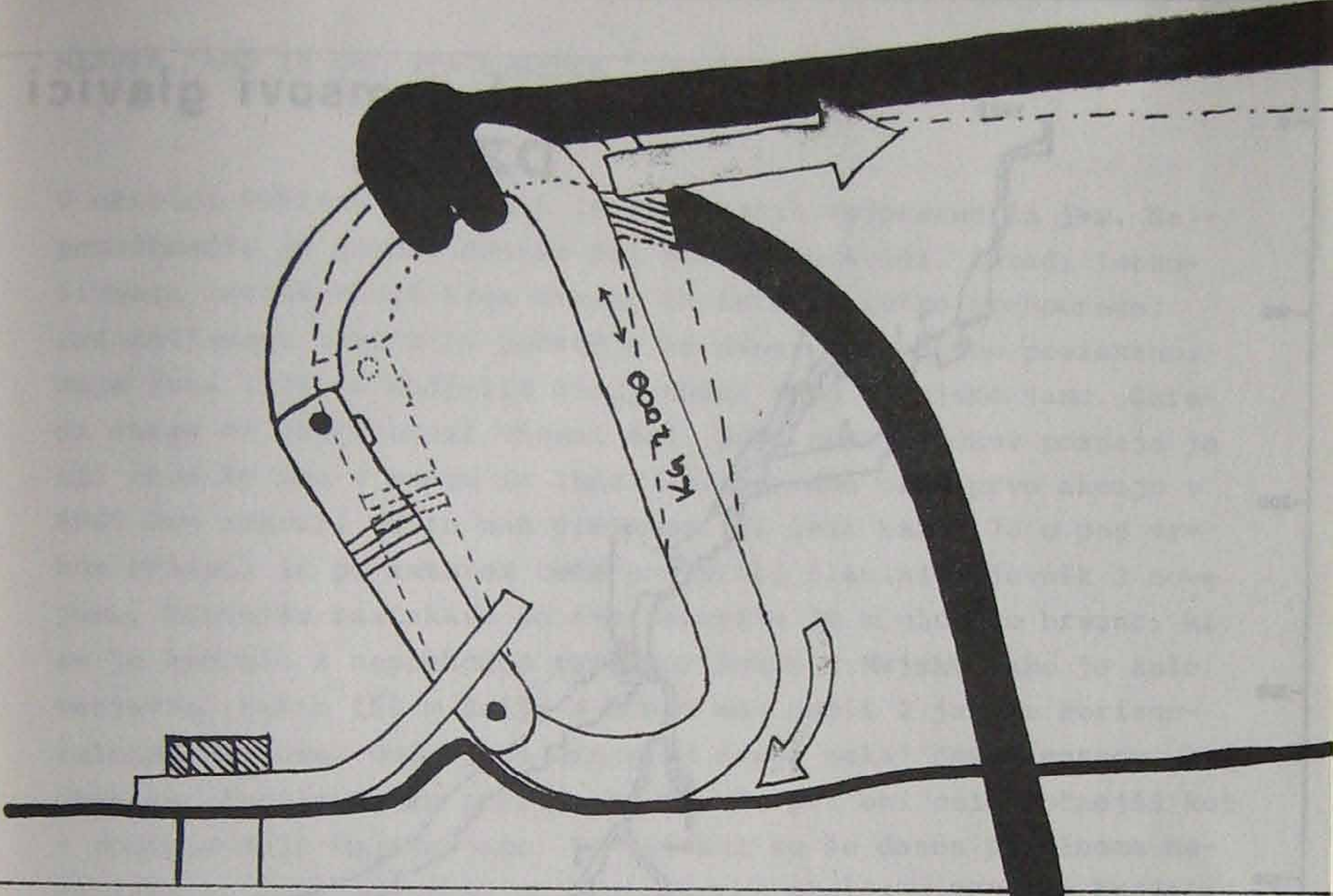
V jami smo zasledili več vodnih tokov. Do globine 150 m je jama pretežno suha. V Lenčini dvorani iz kamina priteče manjši curek vode, ki teče dalje po Zveznem rovu. V Stopnjastem breznu se mu pridruži potoček, ki priteče navzdol po Harmoniki. Dalje teče voda po Breznu treh in izgine skozi Vodovod. Lokalno barvanje je pokazalo, da se zopet pojavi pod Blatnim breznom, teče skozi Žuli meander in Bermude ter pod Tušem izgine v razpoki. Zopet se pojavi v Breznu treh src in teče skozi Obupni meander do sifona pri Francijevem prehodu. Količina močno niha. Ob suši znaša pretok 0,5 dl/sek, medtem ko ob močnih nalivih in taljenju snega jama deluje kot vodni zbiralnik. Tako nas je na julijski odpravi v Vodovodu presenetil nenadni vdor vode, katere pretok je znašal okoli 10 l/sek.

Glavni del vode priteče iz podora v Masa dvorani (ob suši 0,5 l/sek) in teče po Triglavskem rovu. Pred bivakom izgine v podoru ter se zopet pojavi v breznu Kovačija. Dalje teče po rovu Via Govic in izgine v sifonu pod Skobcem. Drugi del vode (okoli 1 l/sek) priteče iz kamina v Podmornici in izgine v sifonu Babalu na globini 756 m. Največ vode se pojavi v rovu Yusar, kamor priteče iz stranskega rova ter izgine v podoru dvorane Gobi ($Q = 2\text{ l/sek}$).

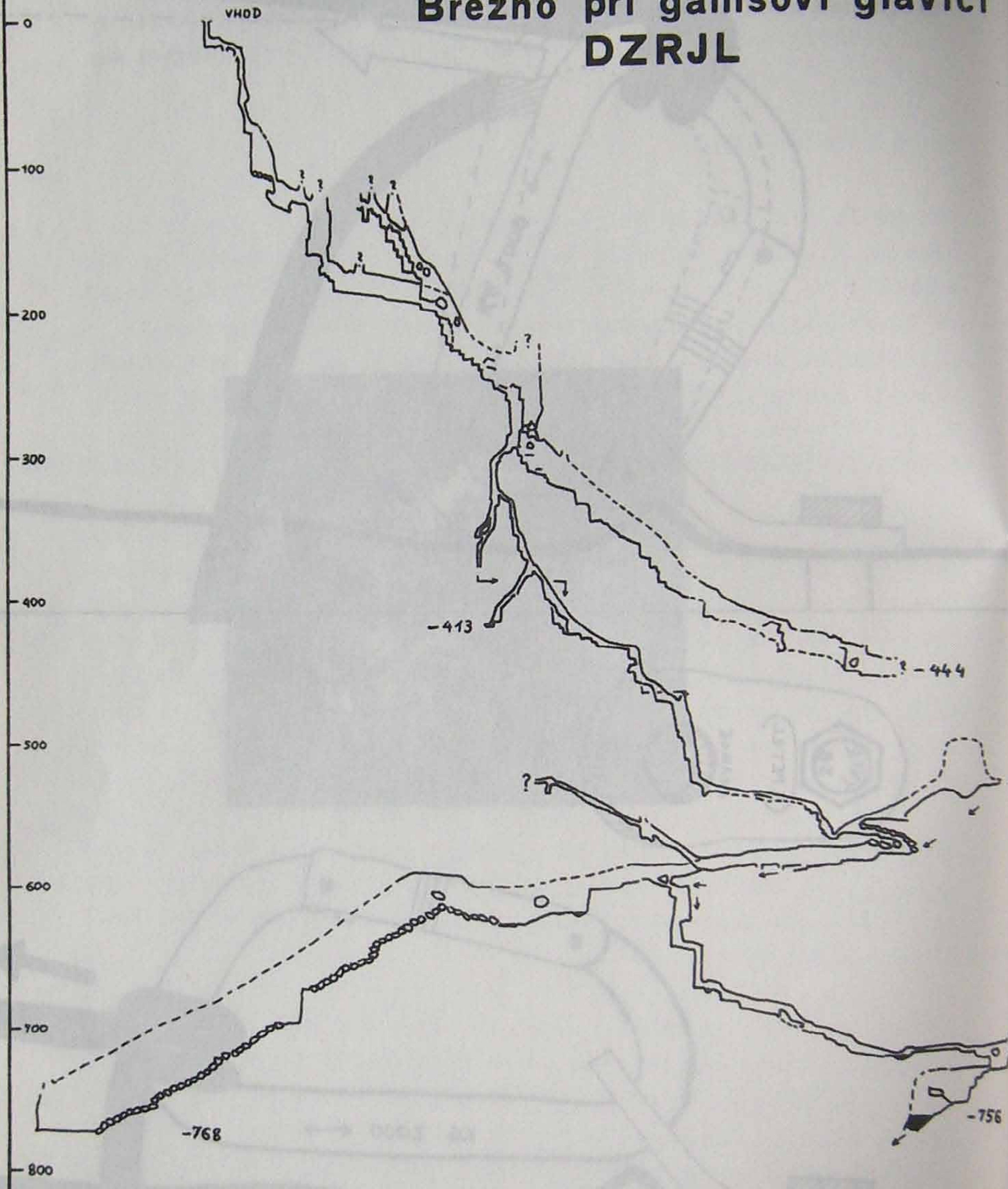
33

Po odpravi leta 1972 smo opravili večje barvanje. Voda se je pojavila po močnejšem deževju v severozahodnem kotu Bohinjskega jezera.

Brezno pri gamsovi glavici DZRJL

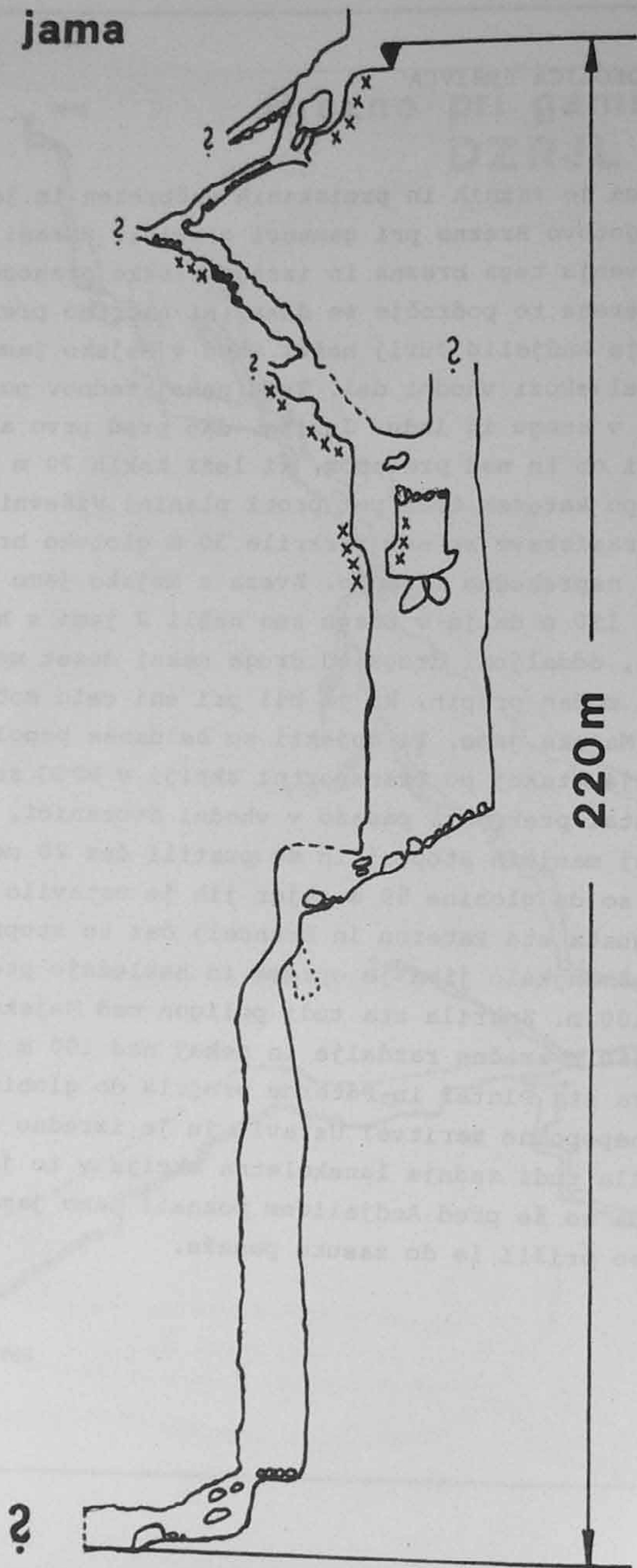

MAJSKA JAMA IN OKOLICA PRŠIVCA

V okolici Pršivca je znanih in preiskanih večbrezen in jam. Najpomembnejše je gotovo Brezno pri gamsovi glavici. Zaradi intenzivnega raziskovanja tega brezna in izredno težko prehodnega, razlomljenega terena to področje še danes ni načrtno preiskano. Maja leta 1979 je Andjelić Jurij našel vhod v Majsko jamo. Zaradi snega ni mogel skozi vhodni del. Tudi nekaj tednov pozneje je bil vhod še ves v snegu in ledu. Julija, dan pred prvo akcijo v BPGG smo odkrili ob in nad prelomom, ki leži kakih 70 m pod vrhom Pršivca in po katerem teče pot proti planini Viševnik 3 nove jame. Poznejše raziskave so nam razkrile 30 m globoko brezno, ki se je končalo z neprehodno razpoko. Zveza z Majsko jamo je zelo verjetna. Kakih 150 m dalje v bregu smo našli 2 jami s horizontalnima vhodoma, oddaljeni druga od druge nekaj deset metrov. Pri obeh smo čutili močan preprih, ki je bil pri eni celo močnejši kot v vhodnem delu Majske jame. Ti objekti so še danes popolnoma neraziskani. Julija, takoj po transportni akciji v BPGG so Andjelić, Sabolek in Chvatal prekopali pasažo v vhodni dvoranici, prosto preplezali nekaj manjših stopenj in se spustili čez 20 metrsko brezno. Prišli so do globine 59 m, kjer jih je ustavilo 50 metrsko brezno. Avgusta sta Paternu in Brancelj čez to stopnjo prišla 120 m globoko. Zmanjkalo jima je opreme in naslednjo stopnjo sta ocenila na 80-100 m. Zmerila sta tudi poligon med Majsko in BPGG, ki je pokazal 660 m zračne razdalje in nekaj nad 100 m višinske razlike. Oktobra sta Pintar in Paternu prodrli do globine približno 220 m. (nepopolne meritve) Ustavil ju je izredno ozek meander. To je bila tudi zadnja lanskoletna akcija v to jamo. Treba je še dodati, da so že pred Andjelićem poznali jamo jamarji JD Železničar, a so prišli le do zasute pasaže.

Majska jama

Kratek opis Majske jame:

Vhod leži v steni ob poti s Pršivca proti Viševniku. Visok je kakih 4 m in prav toliko širok. Deli se v 2 rova. Desni se konča s pasažo. V levem pridemo čez 2 metrsko stopnjo v manjšo kamrico. Skozi prekopano pasažo nadaljujemo po strmo spuščajočem se rovu. Skozi meandrasto pasažo in za njo 4 metrsko stopnjo pridemo v približno 1-2 m širok meander. Ta se prevesi v 21,5 m globoko stopnjo, na njeni drugi strani pa se meander nadaljuje. Temu breznu sledi 50 metrsko, ki se odpre v tudi do 15 m široko in 60 m visoko dvorano. Še do konca avgusta smo zasledili led vse do tega brezna. Skozi meter široko razpoko na koncu te 30 m dolge dvorane pridemo v naslednjo, manjšo dvorano. Sledi 13 m stopnja. Desno je stransko brezno, ki pa je najverjetneje na koncu zasuto. Po nekaj metrih strmega rova sledi 91 metrsko brezno, široko do 7 m. Brezno je čudovito erodirano, vse skupaj je ena sama zglajena cev. Konča se s popolnoma ravnim gručnatim dnom. Od tu vodi navzdol meander. Po kakih 8 m plezanja navzdol pridemo do njegovega dna. Meander se razširi v približno 5 m široko kamro, ki je ponekod obdana z blatom. Na levi strani je širok kamin, po katerem priteče manjša količina vode. Za velikim blokom se razpoka nadaljuje. Tu je visoka kakih 5 m, vendar se vedno bolj oži in zavije. Nadaljevanje po razpoki je izjemno težavno, a vendar možno. Kakšnega močnejšega prepisa nisva zasledila.

ZAKLJUČEK

Rezultati odprave so obetavni: mladi udeleženci so nabrali veliko dragocenih izkušenj, brezno smo solidno izmerili in naredili načrt v merilu 1:1000, dosegli dno oz. globino 768 m, kar je največja dosežena globina v Jugoslaviji, brezno opremili s svedrovci in telefonsko žico, ga dokaj dobro spoznali, skratka postavili smo dobre pogoje za dosego večje globine in temeljitejše raziskave. Brezno pri gamsovi glavici pa nam je zopet zagodlo, kajti nadaljevanje bo potrebno zopet iskati in se pri tem prebijati skozi ožine.

V letu 1980 nameravamo razširiti raziskave na celotni masiv Pršivca. V Brezno pri gamsovi glavici bomo skušali prodreti skozi višje ležeča brezna. Vzporedno s tem bomo nadaljevali s potapljanjem v sifonu Govica.

LITERATURA:

1. Pirnat J., Planina T., 1974, Brezno pri gamsovi glavici v Julijskih Alpah (poročilo DZRJL o raziskavi 22.-29.9.1972), Naše jame, št. 15 (1973), str. 47-57, Ljubljana.
2. Andjelić J., Malečkar F., 1979, Brezno pri gamsovi glavici, Naše jame, št. 20 (1978), str. 49-59, Ljubljana.

Rado Smerdu: NEIZHOJENE POTI

(tekst filma)

Kraško podzemlje, tako opevano v krasoslovnih in turističnih knjigah, ni le svet nenavadnih barv in senc, kristalov ali vznemirljive divjine, temveč je tudi eden izmed zadnjih krajev nedotaknjene ter neodkrite narave na zemlji. Zaradi človeške radovednosti, privlačnosti odkrivanja in želje po raziskovanju neznane- ga, je nastalo tudi jamarstvo, šport, ki ga lahko še najbolj primerjamo z alpinizmom. Čar jamarstva ni samo odkrivanje in raziskovanje, temveč so tudi doživetja in trenutki sreče, ki jih jamar doživlja s prijatelji. Tako v podzemlju, kot tudi ob delu pred odhodom na pot. Začetek pripravljanja in načrtovanja poti v neznano je hkrati trenutek, ko se jamarska odprava začne.

Minil je čas prvih raziskovalcev podzemlja, ki so se spuščali v svet teme ob konopljenih vrveh in z baklami v rokah ter pripovedovali o presenetljivih dvoranih, o podzemeljskih jezerih ter ro- vih brez konca. Jamarstvo, ki je ob svojih začetkih poznalo izvi- ren, a okoren način raziskovanja, je počasi prevzelo tehniko, ki se je kalila v gorah. Z izpopolnjevanjem in prilagojevanjem na razmere v podzemlju je nastala jamarska tehnika današnjega časa. Le ena stvar je še skoraj nespremenjena od prvih začetkov jamar- stva pa do danes. To je acetilenka, nepogrešljiva in nenadomest- ljiva jamarjeva luč ter sonce pod mračnimi jamskimi oboki.

Človek si je že od nekdanj želel prodreti čim globlje v osrčje ap- nenčastih gora, med sklade, ki jih je v tisočletjih preoblikovala voda. Sprva je sledil rekam v podzemlje in tam odkrival bogastvo kapnikov ter kristalov, pozneje pa ga je premamil čar globine. Težko je povedati, zakaj išče jamar ob toliko lepih vodoravnih jamah globoka brezna, ki ga bodo pripeljala čim globlje od jam- skega vhoda. Čemu išče globoke in težavne jame vklenjene v led, razjedene stene, mimo katerih padajo v temino slapovi, ozke pre- hode, kjer kamenje in ilovica dušita dih? Morda zato, ker je pri-

vlačno zapustiti vsakdanje urejeno življenje, ker je veselje pozabiti na ure, dneve, noči, se zanašati na samega sebe, na svoje mišice, srce in možgane, ker je lepo tekmovati s samim seboj in s to sovražno, a čudovito naravo ter poslušati klice tovarišev ob odkrivanju novih še neizhojenih poti. Verjetno je vzrokov še več, gotovo pa je, da se je treba zdaj odpraviti že visoko v gore na lov za brezni, ki lahko pripeljejo v zelene globine. Iskanje je najbolj ugodno takrat, ko so hribi še zaviti v snežno odejo. Topel jamski zrak topi sneg in kaže jamarjem, kje bi lahko bili vhodi v podzemlje. Vsaka luknja še ne pripelje v brezno, saj izhaja zrak mnogokrat le skozi z gruščem zasute razpoke. Koliko razočaranj in želja je skritih v iskanju jame, ki bi lahko pripeljala v zaledje izvirov globoko v dolini! In potem se nekega dne odpre. Zdi se, kot da bi se uresničile dolgoletne sanje.

Jamar ne raziskuje brezglavo in ne drvi brez premisleka skozi podzemeljske rove. Ko prodira v globino, in ko se mu v mislih prepletajo občutki negotovosti in veselja, išče najbolj premišljeno pot in najbolj primerna mesta za pritrditev vrvi, da se vrv ne drgne ob ostre robove, saj se lahko le tako varno vrne nazaj.

Tisti, ki se trudijo, da bi našli čim več resnih vzrokov, da se gredo jamarje, in ki nočejo pokazati strasti, se navadno zatekajo v okrilje znanosti. Vendar jamar ni znanstvenik_speleolog, temveč predvsem športnik, čeprav sodeluje z znanstveniki in jim posreduje svoja odkritja. Le reševanje podzemeljskih ugank ga včasih pripelje k študiju nekaterih ved. Študij pa je nujna posledica jamarskih pohodov in ne vzrok, ki vodi jamarja v podzemlje. Koristno je, da pozna značilnosti in zakonitosti krasa, saj mu to omogoča hitrejše ter varnejše napredovanje v jamah ter mu bogati doživetja.

Ob prodiranju v globino hodi jamar zdaj po starejših, zdaj po mlajših rovih, odvisno od tega, kako so prehodni. Mlajši vodni rovi ležijo globlje in nastavljajo odkriteljem vrsto pasti. Mirna voda v tolmunih, ki ne daje vtisa, da je izdolbena temačni la-

birint, v hipu lahko naraste v podzemeljski hudournik. Vračanje iz takih rovov pomeni plezanje skozi ledenomrzle slapove, bređenje po napol zalitih rovih ali celo ujetništvo v jami, dokler neurje ne mine. Toda izziv nevarnosti je mikaven, odkritje novih jamarskih prostorov pa enkratni občutek. Tisti, ki ga je doživel, ne bo kar tako odnehal.

Jamarsko raziskovanje se ponavadi konča pri zasutem ali z vodo zalitem rovu. Tam se razblinijo jamarjeve sanje o globoki jami. Poskušati bo moral drugje, v tej isti jami ali pa vsaj v tej isti gori. Vračanje pomeni merjenje in risanje jame. Morda bo šele načrt pokazal, v kateri smeri je treba iskati nadaljevanje.

In kaj je pravzaprav globoka jama? Ali je tista, v kateri leži zadnja točka 300 metrov pod vhomom, ali tista s 600 metri globine, ali tiste redke jame s koto -1000? Težko je najti odgovor, saj se meje človekove zmogljivosti v podzemlju večajo. Sicer pa je to za našo pripoved tudi vseeno, kakor je tudi vseeno, v kateri izmed naših jam smo skušali poiskati del resnice o jamarstvu.

Odhajanje iz jame budi v spominu dogodke zadnjih in preteklih dni. Ponavljajo se veseli trenutki pa tudi taki, ki postanejo smešni šele s časom. V globini ostajajo vtisnjene v jamsko ilovico stopinje, ki bodo morda čez nekaj let spomnile nekoga na prve jamarske pohode in na prva odkritja, na medsebojno zaupanje in na tovarištvo, brez katerega si ne moremo misliti jamarstva. V podzemlju pa ostaja tudi mnogo nerešenih ugank, kot da bi gora hotela prihraniti del svoje skrivnosti vsem tistim, ki se bodo šele odpravili iskat neizhojene poti.

Daniel Rojšek: O FILMU "NEIZHOJENE POTI"

Pod vtisi z obiska II. mednarodnega festivala jamarskega filma v La Chapelle en Vercors v Franciji leta 1978 smo se odločili, da bomo tudi mi posneli jamarski športni film na 16 mm širok trak.

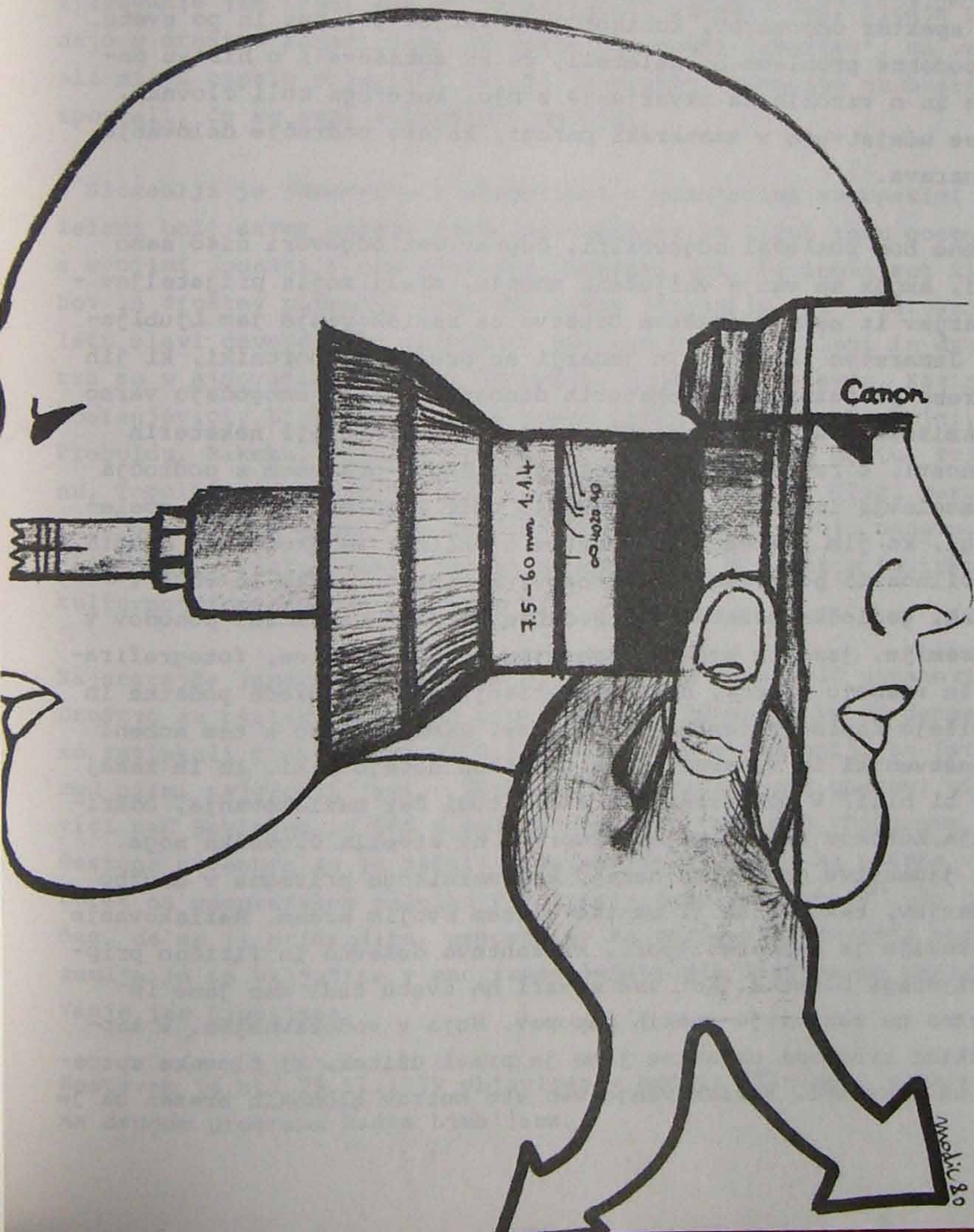
Jamarji v Franciji in Angliji snemajo športne jamarske filme profesionalnih kvalitet. Pri načrtovanju smo se zavedali, da vrhunskega filma ne bomo mogli posneti, trudili pa smo si posneti film, ki bi bil vreden vsaj predvajanja na tem festivalu. Dolgo časa smo premišljevali kje in s kakšnimi lučmi bi posneli tak film, na koncu smo se dobro odločili za jamo Pekel v Savinjski dolini, ki je ustrezala zahtevam snemanja s pomočjo osvetlevanja z električnimi lučmi na izmenični tok z napetostjo 220 V. Največ problemov smo imeli z osvetljevanjem, ki nam je pobralo največ časa. Držali smo se načela, da jame ne smemo osvetljevati statično, ampak se mora luč gibati, prostorov ne smemo osvetliti celotnih, ampak tako kot jih osvetli jamar s karbidovko, pri tem ostanejo deli podosvetljeni ali neosvetljeni.

Tema filma je jamarstvo, poskušali smo prikazati zakaj in kako hodijo ljudje v jame. Poudarek je na jamarskem doživljanju narave in s tem tudi jam in brezen.

Snemal je Rado Smerdu, ki je napisal tudi scenarij in spremni tekst ter film zvočno opremili, skupno delo je režija in osvetljevanje. Na vseh petih snemalnih dnevih so sodelovali Polona Bitenc, Marko Paternu, Grega Pintar, Joerg Prestor in Danč Rojšek. Vsi se za razumevanje in dobro voljo najlepše zahvaljujemo vsem tovarišem iz Turističnega društva Šempeter, ki smo jih s svojo navzočnostjo vznemirjali, predvsem pa tovarišema Kuhaju in Štormanu.

Film smo posneli ob 70. obletnici DZRJL. S kratkim komentarjem o tem jubileju ga bodo predvajali na ljubljanski televiziji v prvi polovici leta 1980.

Med snemanjem smo doživeli veliko lepih trenutkov in pridobili dragocene izkušnje, tako da nameravamo v letu 1980 posneti še kakšen podoben film.

Daniel Rojšek: JAMARSTVO

Na vprašanji kaj je jamarstvo in kaj žene človeka v podzemlje marsikdo, ki že dolga leta hodi v jame ne ve odgovora ali ga vsaj ne zna izraziti. Tudi sam jima ne morem določiti nekega občega pomena, poiskati skupnega imenovalca, kajti gre za tolikšen spekter odgovorov, kolikor je jamarjev pri nas in po svetu. Na podobne probleme bi naleteli, če bi spraševali o bistvu panoge in o vzrokih za ukvarjanje z njo, katerega koli človeka, ki se udejstvuje v amaterski panogi, katere področje delovanja je narava.

Vseeno bom poskušal odgovoriti, čeprav vsi odgovori niso samo moji, ampak so vanje vključena mnenja, misli mojih prijateljev - jamarjev iz našega društva Društva za raziskovanje jam Ljubljana. Jamarstvo je šport in jamarji so predvsem športniki, ki jih potrebe po poznavanju nekaterih danosti, katere omogočajo varno in smiselnejšo hojo po jamah, pripeljejo k študiji nekaterih znanosti, k reševanju določenih problemov, predvsem s področja krasoslovja in tehnike. Sodelujejo tudi z znanstveniki - speleologi, ko jim posredujejo podatke o obliki, velikosti in drugih značilnostih podzemskih prostorov, o gibanju zraka in vode v jamah, geološke podatke ... Podatke zbirajo na večini pohodov v podzemlje, jame in brezna izmerijo, narišejo skice, fotografirajo in vzamejo vzorce, doma pa narišejo načrte, uredijo podatke in napišejo Zapisnik terenskih ogledov. Jamarji niso s tem nobeni znanstveniki in vprašanje, če to sploh hočejo biti. In le zakaj naj bi bili? V podzemlje jih vleče tudi čar raziskovanja, odkrivanja, koščkov naše zemlje, kamor še ni stopila človeška noga. Pri jamarstvu gre še za nekaj, kar marsikoga pritegne v družbo jamarjev, tako da se ji zapiše z vsem svojim srcem. Raziskovanje podzemlja je zahteven šport, ki zahteva duševno in fizično pripravljene človeka. Kot vse stvari na svetu tudi vse jame in brezna ne zahtevajo enakih naporov. Hoja v vodoravnejše, s kapniškimi tvorbami okrašene jame je pravi užitek, ki človeka sprosti in razvedri. Raziskovanje več sto metrov globokih brezen pa je

zelo naporna zadeva, ki zahteva od najbolje pripravljenih jamarjev vse sile. Vse te napore bi človek sam težko zmogel, zato jamarstvo ni domena posameznikov - individualistov, ampak skupin tovarišev, prijateljev, ki skupno premagujejo vse prepreke pod zemljo. Vendar se tudi med jamarji pojavljajo egoistični individualisti. V pogovoru o prihodnosti Jamarske šole Društva za raziskovanje jam Ljubljana mi je prijatelj rekel: "Veš, ljudje pridejo v društvo zaradi jam, ostanejo pa zaradi jamarjev". Ne vem, ali mi je uspelo pojasniti kaj je jamarstvo, najbolje ga boste spoznali, če se sami vključite mednje.

V Sloveniji je jamarstvo v primerjavi z nekaterimi evropskimi deželami bolj stvar ozkega kroga navdušencev, a kljub temu posega s svojimi dosežki v sam svetovni jamarski vrh. Petindvajset klubov in društev povezuje Jamarska zveza Slovenije, ki v letošnjem letu slavi devetdeseto obletnico svojega obstoja. Klubi in društva so v Ajdovščini, Celju, Črnomlju, Domžalah, Kočevju, Kozini, Kostanjevici, Ljubljani, Ložu, Novem mestu, Planini, Postojni, Preboldu, Rakeku, Ribnici, Sežani, Straži pri Novem mestu, Tolminu, Topolščici, Logatcu, Idriji, Zagorju in še kje. Člani marsikaterega od teh klubov in društev so pozabili na svojo osnovno dejavnost - raziskovanje jam in se ukvarjajo z jamskim turizmom, kulturno-prosvetno dejavnostjo ...

Najstarejše jamarsko društvo v Sloveniji je leta 1910 ustanovljeno Društvo za raziskovanje jam Ljubljana. Od ustanovitve do danes so raziskali člani okoli 3500 jam in brezen v Sloveniji in Istri, med njimi najgloblji jami - 768 m globoko Brezno pri gamsovi glavici nad Bohinjem in 685 m globoko Pološko jamo nad Tolminom. Šestega novembra se je začela Jamarska šola DZRJL, ki poteka vsak torek na geografskem oddelku Filozofske fakultete ob 20^h. Še je čas, da se ji pridružite, usposobite za varno raziskovanje podzemlja in se vključite v eno izmed dejavnosti Društva za raziskovanje jam Ljubljana.

Sestavek je bil 25.11.1979 objavljen v oddaji "Živimo z naravo" na drugem programu Radia Ljubljana.

Anton Brancelj: ŽIVALI V PODZEMLJU

Za podzemeljske prostore je največja značilnost pomanjkanje svetlobe. Množina svetlobe od vhoda proti notranjosti naglo upada. Relativna zračna vlaga je zelo visoka in dosega vrednosti med 95 in 100 %. Temperatura je bolj ali manj stalna skozi vse leto in je enaka povprečni letni temperaturi kraja, kjer jama leži. Poleg tega je v jamah na splošno malo organskih snovi kot so les, listje, trupla manjših živali in podobno.

Jamske živali kažejo zaradi teh okoliščin dejavnikov določene značilnosti, ki pa jih najdemo tudi pri živalih, ki živijo v globokih jezerih in morjih ali pa v prsti.

Zaradi pomanjkanja svetlobe so nekatere živali delno ali popolnoma izgubile organe za vid. Namesto njih imajo bolj razvite organe za tip in voh. Prav tako so izgubile tudi zaščitno pigmentno plast, ki bi jih ščitila pred premočno svetlobo in zato je mnogo jamskih živali svetlih ali belih.

Posledica visoke relativne vlage je, da so izgubile tudi zmožnost zadržavanja vode v telesu, zato na bolj suhih krajih zelo hitro propadejo.

Hrane je v jamskih prostorih razmeroma malo, oziroma je ta v večjih količinah le na določenih krajih. Živali so zato sposobne sprejeti naenkrat velike količine hrane in nato dolgo časa prebiti brez hranjenja. To pa zato, ker imajo zelo upočasnjeno presnovo. Poleg tega jamske živali pri prehrani niso izbirčne in jedo skoraj vse, kar najdejo užitnega v jami.

V jamah zaradi pomanjkanja svetlobe ni zelenih rastlin, oziroma so omejene le na predele ob vhodih. Globlje v jamah uspevajo le glive, ki rastejo na trhlem lesu in drugih organskih podlagah.

Glivam za njihovo rast svetloba ni nujno potrebna. Jamske živali so tako prisiljene, da se hranijo z rastlinskimi deli, ki prispejo v podzemlje z vodo ali vanj padejo. Lahko pa se pre-
ranjujejo kot plenilci z drugimi jamskimi živalmi ali z njihovi-
vimi trupli.

Pravih jamskih živali je pravzaprav presenetljivo malo. Za člo-
vekove pojme je jama vsak podzemeljski prostor, ki ga lahko
obišče. Za drobnega hroščka pa velja pravzaprav isto. Tako to-
rej že sama velikost živali določa, kje lahko živi.

Jamske živali, ki živijo v vodah, so se po nekaterih dokazih pre-
selile v podzemlje iz morij. Večina kopenskih živali pa je prišlo
v podzemlje preko prsti, tako da pravzaprav ne moremo govoriti o
pravih jamskih živalih, ker se nekatere od njih le slučajno za-
držujejo v jamah, njihovo pravo življenjsko okolje pa je prst.

Jamar opazi v bližini vhoda celo vrsto živali, ki jih pogosto
srečuje tudi na površini, predvsem v bolj temnih in vlažnih kra-
jih. Mednje spadajo nekateri polži, pajki, v večjem številu pa
tudi komarji in suhe južine. V nekaterih jamah sta pogosta še dva
predstavnik nočnih metuljev - zobati vrbovček in pedic *Triphosa*,
ki se v jame zateketa predvsem preko zime in jo otrpla prespita.
Prav tako so v zimskih mesecih v jamah zelo pogoste velike skupi-
ne jamskih kobilic.

Globlje v jamah, kjer vladajo pravi jamski pogoji, pa živijo ži-
vali, ki kažejo močno prilagoditev na to okolje.

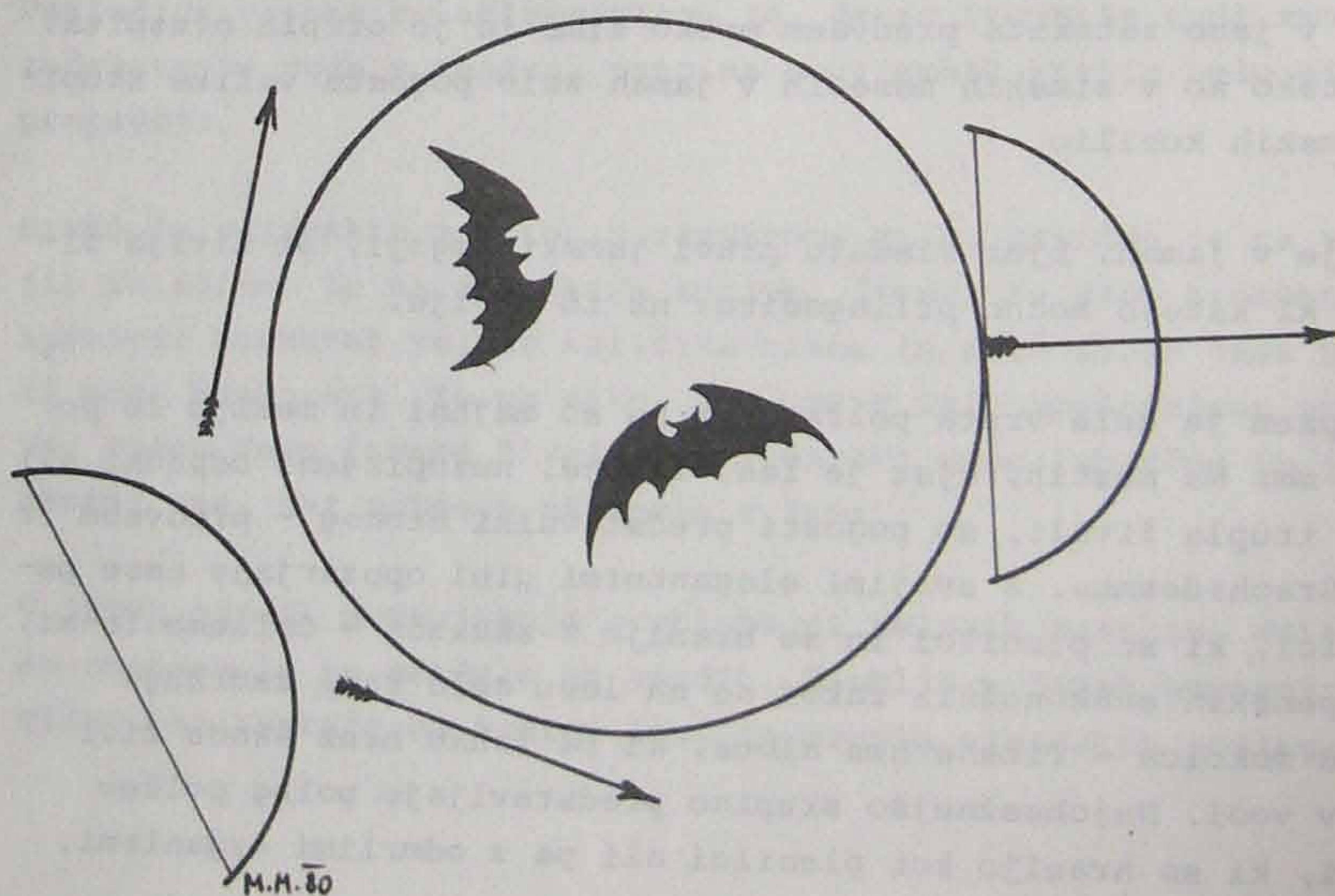
Na kopnem je cela vrsta polžev, ki pa so majhni in merijo le po
nekaj mm. Na mestih, kjer je les, listje, netopirjeni odpadki ali
pa so trupla živali, so pogosti predstavniki stonog - predvsem iz
rodu *Brachidesmus*. S svojimi elegantnimi gibi opozarjajo nase pe-
ščipalci, ki so plenilci in se hranijo s skakači - *Collembola*-mi.
Od kopenskih enakonožnih rakov se na lesu zelo rada zadržuje
jamska mokrica - *Titanethes albus*, ki pa lahko brez škode živi
tudi v vodi. Najobsežnejšo skupino predstavljajo poleg polžev
hrošči, ki se hranijo kot plenilci ali pa z odmrliimi organizmi.

Ravno zaradi njihove številčnosti so tudi med prvimi jamskimi živalmi, ki so jih opisali. Ta čast je doletela drobnega, okoli 7 mm velikega hroščka tenkovratnika, ki so ga konec 19. stoletja odkrili in opisali iz Postojnske jame.

Od večjih kopenskih živali so pomembni še netopirji, ki se lahko pomaknejo zelo daleč v jamo. Živalim v jamah predstavljajo pomemben vir hrane - lahko njihova trupla ali iztrebki. V jamo hodi-jo prespat in to tako čez dan, nekatere vrste pa tudi čez zimo.

V vodi najdemo prav tako vrsto živali, ki kažejo prilagoditve na življenje v podzemlju. Najpogostejši so predstavniki rakov in polžev. Od polžev so to predstavniki jamskih kozic in postranic. Včasih nastopajo v velikih množicah. V podzemeljskem toku Pivke, Unice in Ljubljani živi tudi svetovno znana človeška ribica, ki pa jo vse bolj ogroža onesnažena voda. Tudi ta se, kot mnoge druge živali, prehranjuje kot plenilec.

Sestavek je bil 23.11.1979 objavljen v oddaji "Živimo z naravo" na drugem programu Radia Ljubljana.

Daniel Rojšek: KRAS IN JAMARJI

Jamarstvo je tesno povezano s pojmom kras, kajti brezna in jame so podzemeljske kraške oblike. Jamar se med svojimi pohodi v podzemlje prej ali slej spozna tudi s površinskimi oblikami tega pokrajinskega tipa. Oglejmo si osnovne značilnosti krasa, tako kot jih spoznavajo jamarji na jamarski šoli in med pohodi v jame.

Na začetku odgovorimo od kod izvira ime kras, ki se je razširilo tudi v druge jezike z oblikami kras, karst, carso ipd. Kras je ime naše pokrajine med Tržaškim zalivom in Vipavsko dolino. Zaradi ugodne prometne lege med Dunajem in Trstom so ga začeli raziskovati in proučevati že v osemnajstem stoletju. Raziskovalci so prevzeli slovenska imena za pokrajinski tip in posamezne pojave, jih prikrojili svojemu jeziku in razširili po svetu.

Kraško površje zavzema v Jugoslaviji 30 % celotne površine, v Sloveniji pa kar 40 %. Kras je razširjen po svetu v vseh geografskih širinah severne in južne poloble. Države brez kraških pojavov na svojem ozemlju so zelo redke.

Kljub temu, da zavzema kraško površje 40 % Slovenije se imamo Slovenci bolj za alpski narod, kar se odraža v majhnem številu jamarjev med Slovenci in slabem poznavanju krasa in kraških pojavov. Večina Slovencev je že potovala preko kraških pokrajin na morje ali obiskala eno izmed desetih turističnih jam. V teh bežnih stikih s krasom dobi človek napačno predstavo o njem. Kraško površje izgleda s ceste ali železnice ravno in lahko prehodno, v resnici pa je razčlenjeno z udornimi dolinami in vrtačami in s tem težko prehodno. Kraški človek je v preteklosti speljal do svojih polj številne poti, z njiv in košenic je iztrebil kamenje in ga zložil v kamnite ograde, ki so prvi opazni pokazatelj kraških predelov povsod po svetu. Zaradi opuščanja obdelave polj, poti in kamnite ograde propadajo, pašnike in slabše travnike nekontrolirano zarašča gozd, kar uničuje sadove več stoletnega dela

in kulturno pokrajino.

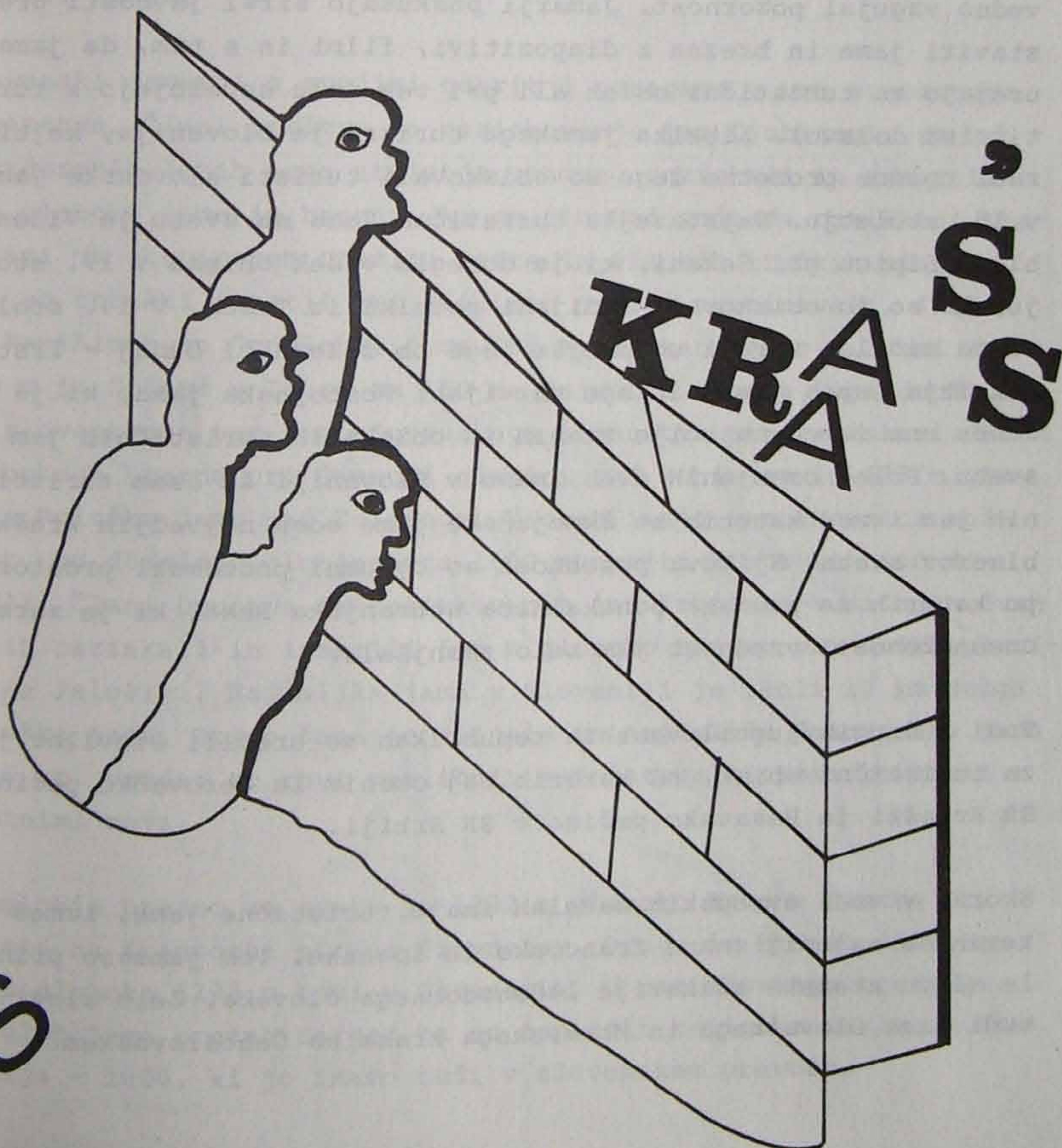
Pravi kraški kamenini sta apnenec - kalcijev karbonat in dolomit - magnezijev karbonat. Obe sta morski usedlini, ki sta bili v geološki preteklosti dvignjeni iznad morja. Deževnica in tekoče vode so z njiju odnesle nekraške usedline ter znižale nepropustne kamenine na robu in s tem odprle vodi pot v notranjost. Z ogljikovim dioksidom bogata voda pronica po različnih razpokah v podzemlje in med potjo topi kamenine. Raztapljanje kamenin z ogljikovim dioksidom bogati vodi imenujemo kraški proces, ki je glavni preoblikovalec površja na krasu. Kraški pojavi so v dolomitu zaradi njegove slabe topnosti in krušljivosti slabo razviti.

Temeljna pokrajinska značilnost krasa so zaprte kraške globeli - vrtače, udorne doline, uvale in kraška polja s ponikalnicami ter odsotnost površinske rečne mreže. V drobnem pa so s kraškim procesom nastale površinske in podzemeljske kraške oblike - škraplje, žlebiči, griža, škavnice, kraške mize, lašti, kotličiči... ter brezna in jame s kapniki, ponvicami in drugim. Deževnica se med svojo potjo po zraku navzame ogljikovega dioksida in ko pade na apnenec ga začne topiti in izoblikuje drobne kraške oblike. Apnenec je razpokan zato voda vanj ponikne, se združuje v večje curke in ob prelomih izoblikuje brezna cigarastih oblik. Brezna se nato s krušenjem odprejo na površje, v notranjosti pa se posamezna brezna med seboj združujejo v stopnjasta brezna, ki dosežejo globino več sto metrov. Vodoravne jame so delo rek ponikalnic, ki pritekajo na apnenec z nekraškega obrobja ali Kraškega polja. Izdolbejo jih s korozijo - kemičnim raztapljanjem in erozijo - mehaničnim odnašanjem. Voda se sčasoma zasiti, tako da apnenca ne more več topiti. Iz zasičene raztopine se apnenec izloča v obliki sige. Siga prinaša jamarjem prijetne in neprijetne trenutke, prijetne z izredno lepoto sigovega, kapniškega okrasja, neprijetne pa s tem, da zapro sigaste kope nadaljevanje jam.

Jamarji najdejo med svojimi pohodi tudi redke kraške oblike. Člani Društva za raziskovanje jam Ljubljana so leta 1977 našli med is-

kanjem novih jam blizu Lipice pri Sežani dve kraški mizi. Visoki sta poldrugi meter in podobne oblike kot vrtno kamnite mize. Ti dve kraški mizi sta edini znani na slovenskem nižinskem krasu.

Napisano za oddajo "Živimo z naravo" na Radiu Ljubljana "Ob nedeljah popoldne" na drugem programu.

Daniel Rojšek: POMEMBNEJŠE JAME DOMA IN PO SVETU

V pričujočem sestavku bomo spoznali jame in brezna, ki so zanimive za širši krog prebivalstva in jamarje. Za širšo javnost so pomembne turistične jame, v katerih spoznava jamsko okolje, za jamarje pa so pomembne najdaljše jame in najgloblja brezna, ki so eden izmed pokazateljev razvitosti jamarstva.

Podzemeljski svet je zaradi svojih posebnosti in nedostopnosti vedno vzgugal pozornost. Jamarji poskušajo širši javnosti predstaviti jame in brezna z diapozitivi, filmi in s tem, da jame urejajo za turistični obisk ali pri tem delu sodelujejo s turističnimi delavci. Zibelka jamskega turizma je Slovenija, kajti zaradi ugodne prometne lege so obiskovali turisti slovenske jame že v 18. stoletju. Najstarejša turistična jama na svetu je Vilenica blizu Lipice pri Sežani, ki je dosegla višek obiska v 19. stoletju, ko so jo obiskovali ladijski potniki iz Trsta. V 19. stoletju se je začela, zaradi ugodnejše lege ob železnici Dunaj - Trst in odkritja Lepih jam, hitreje razvijati Postojnska jama, ki je še danes ena izmed najbolje znanih in obiskanih turističnih jam po svetu. Poleg omenjenih dveh imamo v Sloveniji še osem turističnih jam izmed katerih so Škocjanske jame eden največjih kraških biserov sveta. Njihova posebnost so ogromni podzemski prostori, po katerih se pretaka ponikalnica Notranjska Reka, ki je zaradi onesnaženosti vrednost jam zelo zmanjšala.

Tudi v drugih jugoslovanskih republikah so uredili številne jame za turistični obisk, od katerih naj omenim le Cerovačke pečine v SR Hrvaški in Resavsko pečino v SR Srbiji.

Skoraj v vseh evropskih deželah imajo turistične jame, izmed katerih so najbolj znane francoske in španske. Tem jamam so prinesle slavo stenske slikarije ledenodobnega človeka. Zelo slovijo tudi jame Slovaškega in Moravskega krasa na Čehoslovaškem.

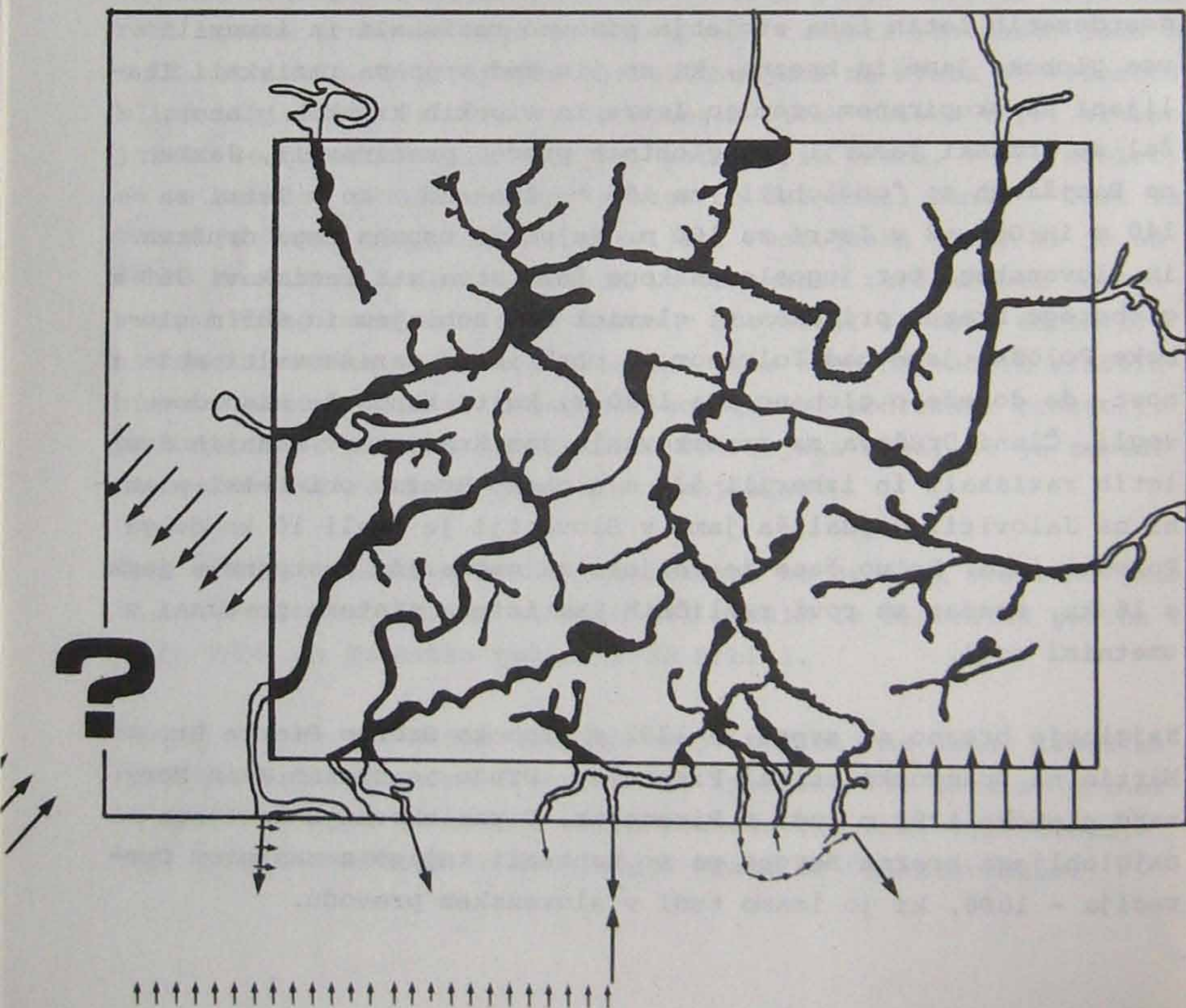
Jamarstvo je predvsem šport in ker merijo ljudje pri sportu svoje moči so najgloblje in najdaljše jame dober pokazatelj razvitosti in organiziranosti jamarstva ter sposobnosti jamarjev - raziskovalcev v posameznem klubu oz. deželi. Globoka brezna in dolge jame niso enostavne cevi, po katerih bi prišel človek od začetka do konca brez večjih problemov, ampak so splet kanalov, rovov in vertikal, ki so med seboj povezane z ozkimi, velikokrat tudi zasutimi prehodi. Do globokih brezen in dolgih jam pridemo le s sistematičnim in trdim delom odlično pripravljenih jamarjev pod vodstvom dobrih organizatorjev, zato smo jamarji upravičeno ponosni nanje.

Slovenski jamarji s svojimi odkritji posegamo v vrh svetovnega jamarstva. Člani Društva za raziskovanje jam Ljubljana, so v šestdesetih letih tega stoletja ponovno raziskali in izmerili vse globoke jame in brezna, ki so jih med vojnama raziskali Italijani na okupiranem ozemlju Istre in visokih kraških planot. Žal so tržaški jamarji pri globinah precej pretiravali, Jazben na Banjšicah so "poglobili" za 180 m. Žankano jamo v Istri za 140 m in Gotovž v Istri za 100 m. Največja uspeha tega društva in slovenskega ter jugoslovanskega jamarstva sta raziskavi 768 m globokega brezna pri Gamsovi glavici nad Bohinjem in 685 m globoke Pološke jame nad Tolminom. V obeh imajo raziskovalci možnost, da dosežejo globino cca 1000 m, kajti konca še niso dosegli. Člani Društva za raziskovanje jam Kranj so v zadnjih dveh letih raziskali in izmerili 536 m globoko Brezno pri Leški planini na Jalovici. Najdaljša jama v Sloveniji je okoli 10 km dolga Pološka jama. Dolgo časa je veljala za najdaljšo Postojnska jama s 16 km, vendar so rovi različnih jam istega sistema povezani z umetnimi rovi.

Najgloblje brezno na svetu je 1332 m globoko Brezno Pierre St. Martin na francoski strani Pirenejev. Drugo je Brezno Jean Bernard globoko 1298 m tudi v Pirenejih. O raziskovanju tretjega najglobljšega brezna Berger pa so napisali knjigo z naslovom Operacija - 1000, ki jo imamo tudi v slovenskem prevodu.

Dolgo časa je bila najdaljša jama na svetu okoli 130 km dolga Hölloch v Švici. Pred dvema letoma pa je uspelo ameriškim jamarjem povezati Mamutsko jamo in Jamo Flint Ridge v sistem dolg 297 km. Tudi sovjetski jamarki skušajo povezati jami Optimističeskajo in Ozernajo v okoli 230 km dolg sistem. Pri teh dolgih jamah leže rovi v različnih nadstropjih na relativno majhnem ozemlju s površino od 30 do 50km².

Napisano za oddajo "Živimo z naravo" na Radiu Ljubljana "Ob nedeljah popoldne" na drugem programu.

Daniel Rojšek: DOBRA JAMARSKA OPREMA - KLJUČ DO USPEHA

Pri nas je dobro jamarsko opremo težko dobiti - vezani smo na odkupe pri tujih jamarjih, ki nas obiščejo in nakupe pri trgovcih v tujini, ki nas tako ali drugače oderejo. Namen tega prispevka ni propagiranje kakšnega trgovca jamarske opreme, ampak predstavitev opreme, ki smo jo preizkusili v DZRJL in se je dobro obnesla. Opremo smo kupili pri trgovcih, ki prodajajo po pošti in to iz Francije in Velike Britanije.

Od angleške opreme priporočamo rabljene vojaške podobleke iz bombažnih in sintetičnih vlaken. Bombažne podobleke (cotton heavy duty undersuit) so tople in zelo poceni (okoli 150 din). Zelo dobro so se obnesle tudi sintetične podobleke (Furry undersuits), ki stanejo okoli 500 din. Jamarski pajac Enduro MK2 je izdelan iz zelo močnega nylona in se je posebno dobro izkazal v suhih jamah.

Kar se tiče francoske opreme pa priporočamo: nepremočljivi jamarski pajac Imperspeleo, porozni pajac Speleus Oralu, zelo toplo podobleko iz večplastne tkanine Rexoterm - imenovano Superrexo, rokavice PVC, ki imajo za osnovo bombažno tkanino, mreže za spanje, ki zadržujejo toploto in čelne luči na piezoelektrični vžig (Petzl).

Tehnična komisija (DZRJL) bo preizkusila v bližnji prihodnosti vrvi in sedeže, ki jih proizvaja Georges Marbach. Do te opreme pridemo zelo enostavno. Najprej pišemo trgovcu, da nam pošlje katalog. V času ko čakamo nanj, odpremo v banki devizni račun ali hranilno knjižico, če je še nimamo. Po prejetju kataloga izberemo stvari, ki jih nameravamo kupiti in pošljemo trgovcu naročilo s prošnjo za predračun. V naročilnici navedemo katalogno številno in ime proizvoda kot npr.:

201 Combinaison Imperspeleo

211 Super Rexo

26 c Enduro MK 2 Boiler suit ....

Tatjana Pintar: GRUPA KAMEN

(transport opreme iz Brezna pri gamsovi glavici
ob zaključku akcije)

Na avtobusni postaji smo se zbrali Gregor, Čebelca in jaz, le Andreja je spet zamudila. Dve uri kasneje smo jo čakali na obrežju Bohinjskega jezera, a je ni bilo. Sami smo se potem podali čez bohinjska polja proti Vogarju, kamor smo prispeli že v popolni temi. Malo smo posedeli pred kočo, in ker je bila noč jasna, smo se lahko brez luči odpravili na Viševnik. Nenadoma smo sredi poti zaslišali korake in obsijal nas je pramen svetlobe. Bila je Andreja. Dohitela nas je vsa zasopla. Zdaj smo skupaj nadaljevali pot.

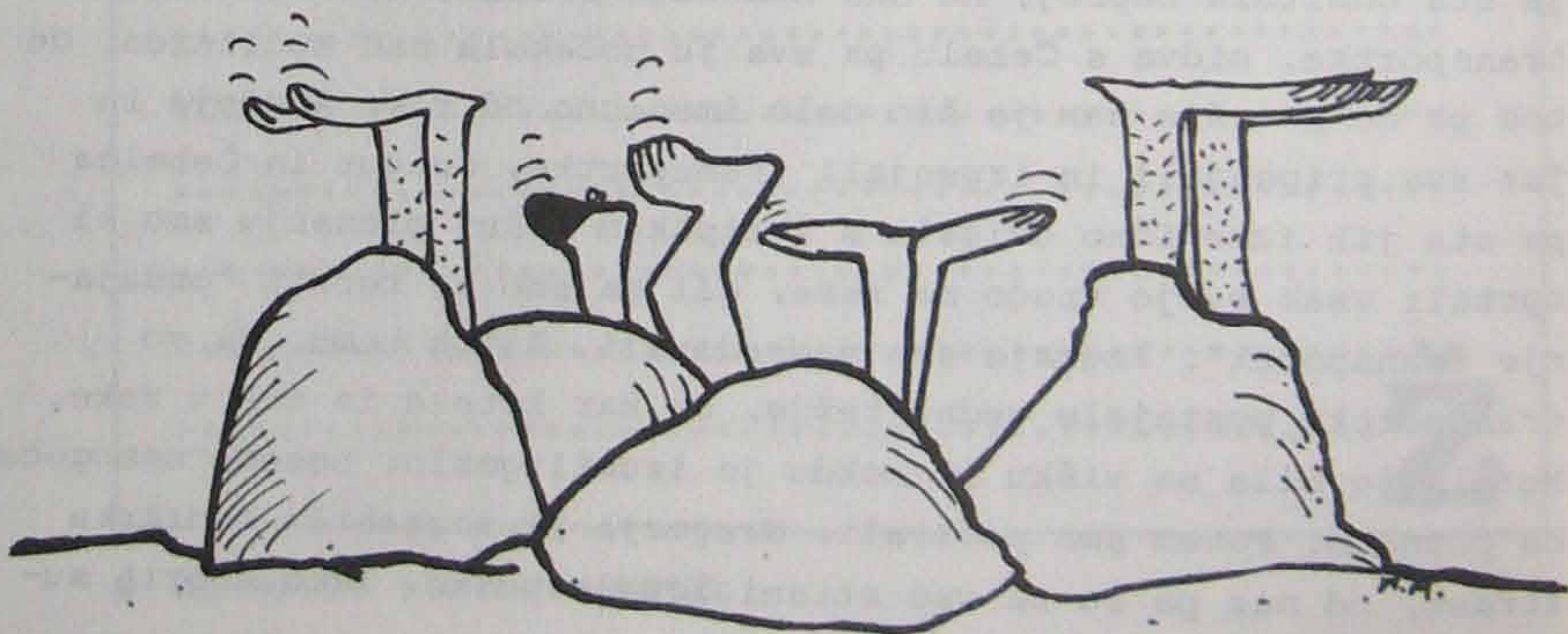
Na Viševniku smo se ob ognju lepo pogreli in se ob siju sveč pogostili. Nato smo zaspali.

Nasleč je jutro smo se z vso opremo odpravili pred jamo. Precej časa je poteklo, da smo navlekli nase vso opremo in šele opoldne smo se začeli spuščati skozi vhodno brezno. Že pri Polstebru bi se nam kmalu zgodila nesreča. Andreji se je zlomila napačno obremenjena vponka. Prestrašena Andreja je padla dva metra nato pa k sreči obvisela na varovalnem svedrovcu. Kljub tej nezgodi je razpoloženje ostalo na višku. Proti cilju smo nadaljevali dokaj hitro. Le jaz sem imela nekaj težav s prepenjanjem. Gregor in Andreja sta odhitela naprej, na dno Blatnega brezna, kjer so bile transportke, midva s Čebelo pa sva ju počakala nad Mučilnico. Od tod pa do površja nam je šlo delo imenitno od rok. Andreja in jaz sva pripenjali in izpenjali transportke, Gregor in Čebelca pa sta jih izmenično dvigala s škripčkom. Pri plezanju smo si oprtali vsak svojo vrečo na rame, ali pa smo se igrali "podajanje transportk". Izgraje smo napredovali. Kljub temu, da so transportke postajale vedno težje, so kar letele iz rok v roke. Morala je bila na višku in nekdo je izumil geslo: besede "nemogoče" ne poznamo. Potem smo počivali. Gregorja je zagrabila kadilska strast, od nas pa so na vse strani letele peške. Tako dobrih su-

hiv sliv še svoj živi dan nisem jedla. Namesto počitka po jedi smo drug za drugim odžimarili brezno višje in naprej od vrvi do vrvi. Hitro smo prišli do Zvončka. Podajala sem transportke osebi nad mano in pri tem spuščala čudne glasove, kakor da bom pravkar izdihnila. Potem sem poskusila še sebe dvigniti malo višje, a sem se zagozdila. Prvič mi je prišlo na misel, da bi bilo kar lepo, če bi imela malo manjšo zadnjo plat. Z malo truda pa sem premagala tudi to težavo in se osvobodila objema skale.

Počasi se nas je že prijemal spanec, toda morali smo se premagati. Bili smo že skoraj zunaj in močno se nam je že tožilo po spalnih vrečah. Sama sem imela že ves čas težave z razsvetljavo, saj mi je Sablina karbidka delala le v izjemnih trenutkih, potem pa je sploh za vedno utihnila. Videla sem bolj malo, a sem se le srečno prerinila skozi vhodno pasažo in zagledala zvezdnato nebo. Precej je trajalo, da sem se potem v temi pritipala do vrvi in končno izplezala na plano. Ravno sem se preoblekla in zvezde so začele zginjati z neba, ko se je prikazala oranžna čelada. Kmalu nato sta prišla še Gregor in Andreja, kot klade smo zaspali. Zbudilo nas je sonce. Bili smo zadovoljni z opravljenim delom in fanta sta naju pohvalila. Ker smo bili tako hitri kot je hiter kamen, ki pada v brezno in ker smo se čutili močne kot je močan kamen, smo se poimenovali "GRUPA KAMEN".

V dolini smo se najprej okopali v jezeru, nato pa smo se odpeljali na Bled, kjer je Ibarca praznovala sedemnajsti rojstni dan.

LJUDJE GREJO DO 1500 M VISOKO, KRAVE DO 2000 M, KOZE DO 2500 M,
ŠE VIŠJE PA NORCI

Švicarski pregovor

ŠKODA DA VEČINA LJUDI NEHA VESLATI TISTI HIP KO PRIDE DO VESEL

A.P.

Res je, da fantastičen, lahkomiseln podvig ni junaško dejanje, ampak nepremišljeno ravnanje, ki nima nič skupnega z zdravo pametjo. Takšnega podviga nihče ne izpelje s svobodno voljo. Takšne junake vodijo zablode, notranja nuja, napačne predstave o resničnosti in mitična vera v priložnost. Svobodna, junaška odločitev je tista, ko se človek loti nečesa po znanstvenih in socialnih zakonitostih, ko ve, da je njegovo dejanje pravilno in da služi človeštvu.

Roald Amundsen

Potem ko smo končali svoj študij o ENI, pogosto mislimo, da vemo že vse o DVE, ker ENA in ENA je DVE. Pozabljamo pa, da moramo preštudirati še In. Študij o IN pa je študij o organizaciji.

A.S.Eddington

Vse stvari uspejo, če so pripravljene, ne uspejo pa, če niso pripravljene

Konfucij

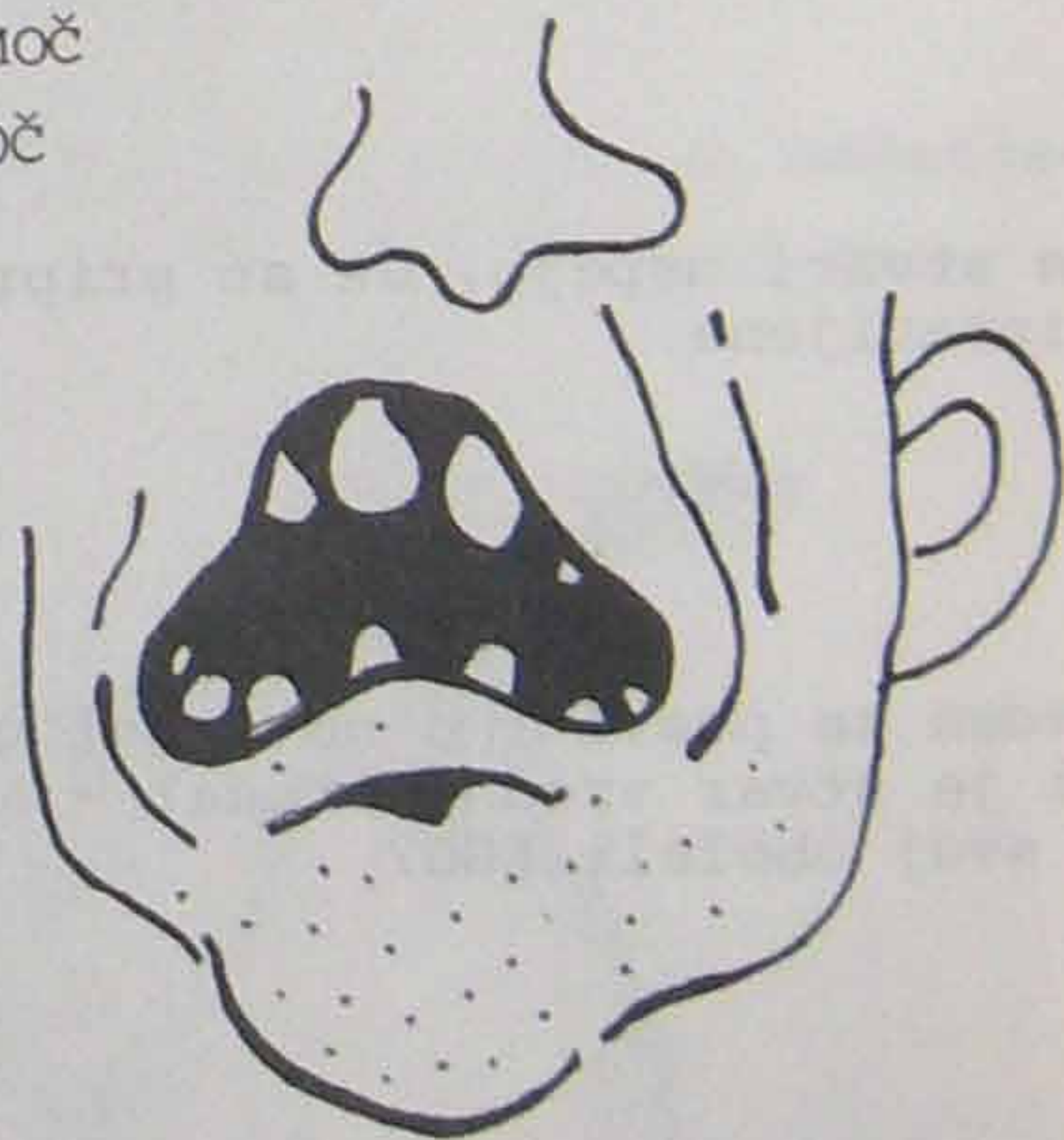
Preden se posvetimo novi nalogi, storimo dobro, če se vprašamo:
Ali je stvar vredna truda? - Ali morda ne postavljamo le spomenik za svoj oboleli EGO?

Robert Townsend

Tone Simonič: MRTVO JEZERO

DALEČ OD BOBNEČIH REK IN PROČ OD NEMIRNIH LET
JEZERO MRTVO LEŽI
DOLGA JE POT SPOZNANJA MLAD SI KO STOPIŠ NANJO
STAREC JO SIV ZAPUSTIŠ
KONJEV ISKRIH PODKVE BOBNIJO SKOZI NOČ
IN JAZ MLADOSTNE SANJE ZASLEDUJEM UPAJOČ
VERJAMEM VSEM OBLJUBAM KI KDAJ SEM JIH DOBIL
IN ZAUPAM NJEMU KI NEKOČ ME BO UBIL
KO SE PO POTI ODDALJUJEM VEDNO LAŽE OBUPUJEM
V OČEH MI SVETLOBA TEMNI
VEČ NE VIDIM DALJ OD KRAJA KJER POČITEK DOLGO TRAJA
KJER SE TIŠINA ISKRI
KONJI MOJI SO UTRUJENI OBSTALI
MRTVO JEZERO DRGETAJOČI SO SANJALI
IN JAZ SEM SAM NA POTI S PLAŠČEM TEME SE OVIL
KO BI NE BIL PRESTRAŠEN BI NA POMOČ ZAVPIL
BESEDE SO ME ZAPUSTILE SO LE ŽAREČO SLED PUSTILE
KO SO BEŽALE OD TAM
STARO SEME VEČ NE KLIJE CVETJE SE V ZEMLJO SKRIJE
ZIMA NESKONČNA PRETI
KO BODO VSE OBLJUBE SPOZNALE DVOMOV MOČ
SE BO MOJ DUH PRI TEBI USTAVIL TAVAJOČ
KO BOM NAŠEL SEBE KO BOM NAŠEL NJO
S POGLEDOM UJETO V MRTVO JEZERO

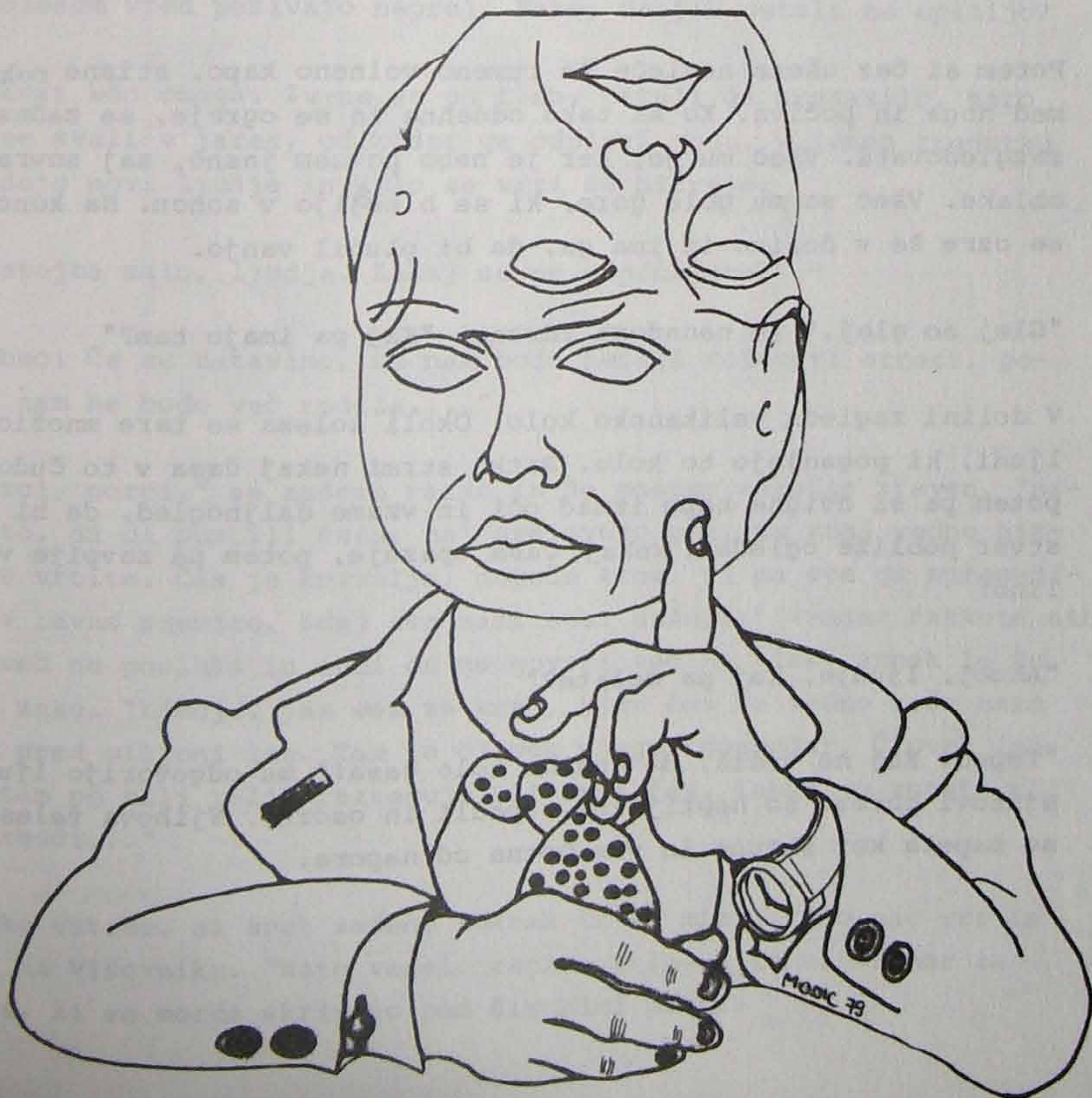
Joerg Prestor: SONET IZ STRANIŠČNE POEZIJE

NEKJE V PROSTORU SE NAŠ SVET VRTI
 NEKJE NA SVETU SLOVENIJA LEŽI
 V SLOVENIJI NEKJE SE DVIGAJO GORE
 OD TOD NEKJE VIŠEVNIK GLEDA NA MORJE

IN SAME ŠKRAPLJE TAM V NEBO ŠTRLE
 SREDI ŠKRAPELJ PA SE V BREZNO GRE
 SREDI BREZNA SHODILI SMO POTI
 IN SREDI TEH POTI EN VELIK DREK LEŽI

TA DREK KI SREDI BREZNA GNIL LEŽI
 RAZPADA IN OD PLESNI ŽE SIVI
 ZA NJIM PRAV KMALU VEČ NE BO SLEDI

A SMRAD KOT DUŠA BO OSTAL
 ŽIVEL NA VEČNE ČASE BO
 LJUDEM ZA VEKOMAJ V NAPOTO BO.

Joerg Prestor: ZGODBA O ČASU

(pravljica iz današnjih dni v stilu Ivana Cankarja)

Glavna oseba: Patko

Ostale zvezde: Vsi ostali ljudje

Patko se z rukzacom na ramah po pobočju vzpenja proti vrhu hriba. Ko pride na vrh, vrže ta prekleti rukzak z ramen in najprej naredi požirek toplega čajčka iz termoske. Nato potegne k sebi svoj rukzak in izvleče lep temnoplav veston.

"Aaaa, moj vestonček, kako si topel", zavzdihe in še reče: "Ti moj puhec, ti si moje zdravje".

Potem si čez ušesa navleče še rumeno volneno kapo, stisne roke med noge in počiva. Ko si tako oddahne in se ogreje, se začne razgledovati. Všeč mu je, ker je nebo povsem jasno, saj sovraži oblake. Všeč so mu gole gore, ki se bleščijo v soncu. Na koncu se ozre še v dolino in ima ga, da bi plunil vanjo.

"Glej no glej," se nanadoma zdrzne, "Kaj pa imajo tam?"

V dolini zagleda velikansko kolo. Okoli kolesa se tare množica ljudi, ki poganjajo to kolo. Patko strmi nekaj časa v to čudo, potem pa si dvigne kapo iznad oči in vzame daljnogled, da bi si stvar поблиže ogledal. Nekaj časa opazuje, potem pa zavpije v dolino:

"Ahoj, ljudje, kaj pa delate?"

"Tepec. Kaj ne vidiš, da gonimo kolo časa!" mu odgovorijo ljudje. Njihovi obrazi so neprijazni, upadli in osorni. Njihova telesa pa so napeta kot strune in vsa potna od navora.

"Ahoj!" spet zakliče Patko.

Obrazi ljudi se sunkovito obrnejo in enoglasno odgovorijo:

"Kaj spet hočeš? Kaj nas motiš? Pojdi proč! Ne potrebujemo takih, ki ne znajo teči z nami."

"Zakaj vendar tako hitro vrtite to kolo. Saj boste omagali."

"Mi že ne bomo omagali, saj se menjavamo." mu prezirljivo odvrnejo ljudje.

Patko nato sname kapo, jo položi na kamen in se vsede. Še vedno napeto opazuje: "Poglej, poglej, saj nekaj ljudi v množici sploh ne goni kolesa. Skrivaj so se obesili na kolo in zdaj jih drugi s kolesom vred porivajo naprej. Kako, da jih ostali ne opazijo?

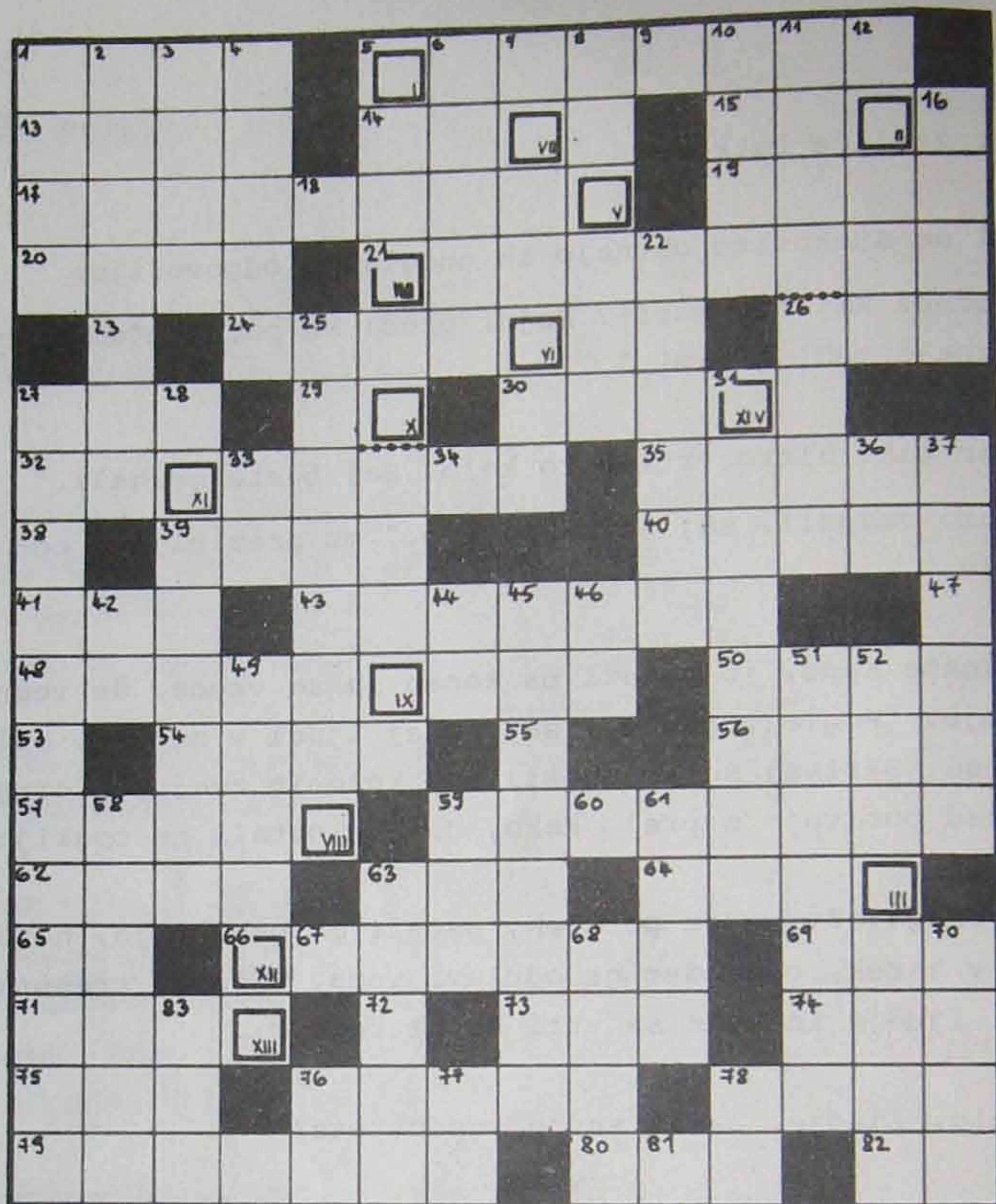
Večkrat kdo omaga. Zvrne se po tleh, ostali ga pregazijo, nato pa se zvali v jarek, od koder ga odplavi voda. V istem trenutku pridejo novi ljudje in kolo se vrti še hitreje.

"Postojte malo, ljudje. Zakaj se ne odpočijete?"

"Bebec! Če se ustavimo, se nam bodo nehali rojevati otroci, polja nam ne bodo več rodila...."

"Norci, norci," se zadere Patko in še mastno zakolne zraven, "namesto, da bi pustili času, naj gre svojo pot, ga zdaj vedno hitreje vrtite. Čas je krivulja, mogoče krog, vi pa ste ga spremenili v ravno premico. Zdaj ste sami sebi sužnji." Vendar Patkota nihče več ne posluša in tudi on ne govori več na glas, ampak le še sam zase. "Ljudje, jaz vem za kraj, kjer čas še vedno teče tako kot pred milijoni let. Tam je človek njegov gospodar. Človek lahko tam po mili volji razteguje ali krši čas, lahko ga zgosti ali razredči..."

Patko vstane, si spet zadene rukzak in si misli: "Še eno uro in bom na Viševniku. "Nato veselo zagazi v lapuh in ni mu mar za kače, ki se morda skrivajo pod širokimi listi.

VODORAVNO: 1.nočna ptica (znak DZRJL), 5.zahodnoevropska država, 13.bog ljubezni, 14.del telesa, ki je važen pri prenašanju transportk, 15.visok hrib, 17.tovariš pri delu, 19.nestrokovnjak, 20 država bližnjega vzhoda (gl.m.Teheran), 21.objokovanje (predvsem srbski običaj), 23.avtomobilski znak Italije, 24.zdravilo (ljudski izraz), 26.črnogorska luka (tudi priimek častnega člana DZRJL), 27.organ vida, 29.enaka vokala, 30.bela trdna snov, ki se pridobiva iz drevesa kafrovca in se uporablja v industriji celuloide ter kot sredstvo za konzerviranje in za spodbujanje delovanja srca, 32.načelno, 35.ptica roparica, 38.avtomobilski znak za Španijo, 39.včlanjenje, 40.temeljne organizacije združenega dela, 41.mlečni izdelek (večkrat zelo smrdljiv), 43.gobcav (tisti, ki vse izblebeta), 47.element kalij, 48.nekdanji poštni kočijaž, 50.dve enici, 53.medmet začudenja, 54.kar ni domače, 55.element fosfor, 56.tuje ime za sever, 57.zid, 59.glavno mesto BiH, 62.domače živali (jarci), 63.zmikavt, 64.del podplata, 65.onomatopetski izraz oglašanja drobnice, 66.miriti, 69.ime narodnega heroja Lole Ribarja, 71.sprostitutvena dejavnost, 72.polmer, 73.za polton zvišan ton C, 74.obžalovanje, 75.kitajski anakreontski lirik LI...Po, 76.pojav na nebu (večkrat nezaželen), 78.skupina ptic, 79.zanimanje, 80.pesnik Gruden, 82.Ižanec Tone...

NAVPIČNO: 1.staro germansko ljudstvo, 2.visok in izredno vitek igla-
 vec iz Bosne in Srbije, 3.najvažnejše topilo, v katerem določene anorgan-
 ske spojine razpadejo na ione, 4.okrogel prostor za nastopanje obdan
 s stopničasto dvigajočimi sedeži, 5.predsednik DZRJL, 6.planjava, 7.
 nova celina, 8.narod, 9.element ogljik, 10.bodica, šivanka, 11.ameriš-
 ka pevka, 12.skladba ali del večje skladbe za glas in instrumentalno
 spremljavo, 16.angleška ploščinska mera, 18.oznaka za šolsko vozilo,
 22.prostitutka (zaničevalno), 25.vera, verstvo, 27.onemogočiti, 28.
 ojačan, 31.tuljenje, kričanje, 33.razvlečena pesnitev, 34.rimska šte-
 vilka za tisoč, 36.devalvacija dinarja, 37.japonska umetnost samoob-
 rambe, 42.izvršni odbor, 44.Fatima Jugović, 45.majhna lopata, 46.Jas-
 gubljeni kri, 58.negotov (poskus, če je uspeh vprašljiv), 52.iz-
 tvor v panju, 60.na toplomerih (kratica za lestvico, ki je razdeljena
 na 80 stopinj, 61.sveti bik pri starih Egipčanih, 63.aktovke, 67.v
 fiziki znak za električni upor, 68.znamka bojlerjev, 70.rod velikih,
 trnatih košaric, z rumenimi, rožnatimi ali rdečimi cvetovi (Cirsium),
 83.zadnjica (vulgarno), 76.oranje, 77.lanski sneg, 78.ime francoskega
 jamarja, po katerem se imenuje Bergerovo brezno (Gouffre Berger), 84.
 mednarodna kratica za vzhod, 81.gram...

Če ob pravilni rešitvi razvrstiš črke v okvirčkih po rimskih števil-
 kah, dobiš ime in priimek slovenskega "NAJ" jamarja.

KOLOYS Žvečilni gumi • Guma za žvakanje • Bubble gum • Neto 7g
 JJP Kolipska (s.p.) Ljubljana • Niže in Yugoslavija

Gumijev boson • Glavne sestavine: gumijeva baza, sladkor, škrobni sirup,
 umetna aroma tutti-frutti 0,42% umetna barva malinovo rdeča

Spr O š š Š Č A
 na i g l o b j e ...

& Z Ad o Š š š Š Č a . . . .

Zaradi klevetanja DZRJL v Novicah - Informativnem biltenu JZS je bil na četrti redni seji Izvršnega odbora DZRJL z dne 21. 12. 1979 po predlogu Disciplinskega sodišča DZRJL sprejet sklep o izključitvi Franca Malečkarja iz DZRJL.

V soboto 22.12.1979 je bilo v Partizanskem domu Pristava nad Stično tradicionalno Putikovanje. Zaradi neprimernega kanaliziranja strasti pri posameznikih, predlagajo nekateri predstavitelji Putikovanja na poletje. Prireditelj se bo tako odvijala na prostem, kjer se bodo lahko veselili mladci nebrzdano izživljali na škrapljah in ne na zgradbah oz. njihovem inventarju.

Klan Otorepec - Jurečič se veselo širi. Pika in Tita sta proti koncu leta 1979 rodili vsaka zdravega sina. Srečnima mamicama in očkoma Jozlu in Renetu iskreno čestitamo.

Novembra 1979 smo pričeli s tradicionalno Jamarsko šolo. Odziv je bil zaradi dobre propagande in vpadljivega novega plakata precej večji kot leto poprej. Nekaj novincev se je kar uspešno vživelo v družbo "starih mačkov".

Ob deseti obletnici JK "Črni galeb" iz Prebolda in njihovi odpravi (beri turističnem izletu) v Ekvador in na otočje Galapagos so izdali posebno številko revije "Naše jame". Vsebina te številke je zelo pestra: nekaj poprečnih prostih spisov o zgodovini JK ČG, o odpravi, o žalski občini ipd., prepis iz nekega leksikona o Ekvadorju, nekaj zapisnikov o jamah oz. lavinih ceveh, biološka razprava o jamski favni v Ekvadorju in predvsem reklame, reklame... Na začetku publikacije so povzetki v tujih jezikih, kar kaže, da nameravajo to pošiljati po svetu. Uredniški odbor Naših jam, ki naj bi bile resna revija, je s to izdajo poskrbel, da se bodo slovenskim jamarjem po svetu še krave smejale.

○

Naše društvo praznuje v letošnjem letu 70. obletnico obstoja. Ustanovljeno je bilo 12. maja 1910. Več o zgodovini društva, članih leta 1910 in leta 1980, o aktualni problematiki jamarstva, večjih akcijah DZRJL in še o čem boste lahko prebrali v posebni številki "Glasu podzemlja", ki bo posvečena samo temu jubileja. Izšla bo meseca maja, ko bo v večji ljubljanski dvorani proslava za širšo javnost. V prvem delu bo tov. predsednik dr. Osole povedal nekaj o dejavnosti društva, v drugem delu pa bomo pokazali novi 16 mm film "Neizhojene poti". Interno bomo proslavili jubilej z jamarskim dnem na Kališeh, dopoldne bomo obiskali nekaj jam v okolici, popoldne in zvečer pa se bomo zbrali ob ognju in zapeli ... Vsa dejavnost v tem letu bo posvečena tej obletnici. VABIMO TE K SODELOVANJU!

○

Izobraževalna redakcija RTV Ljubljana snema serijo filmov o krasu. Snemali bodo tudi v Postojnski, Planinski in Križni jami. Pri snemanju v jamah jim bomo po svojih močeh pomagali.

○

Na ljubljanski televiziji smo gledali 4. januarja t.l. film o našem častnem članu Egonu Pretnerju, ki je bil posnet ob njegovi 85. letnici. Egon vse do projekcije ni vedel, da so snemali film o njem. Nekateri prizore so snemali celo s skrito kamero.

○

Film sta realizirala poklicni snemalec Vilko Filač in naš član Rado Smerdu.

Videli smo odlično posnete prizore samo ob svetlobi karbidovk. Film je prav prisrčen in je tako uspel zaradi "Vilkove profesionalne kamere", Radotovih izkušenj pri snemanju v jamah in predvsem zaradi Egonovega lika samega. ČESTITAMO!

○

Televizijci so predvajali film v seriji Sodobniki, zato bi morali pred predvajanjem prebrati Radov komentar, kajti večina gledalcev ne ve kdo je Egon Pretner.

○

Naša Tehnična komisija je pri koncu z razvojem varnostne vrvne zavore. Konstruktor Zvone Korenčan preizkuša zadnji model, ki kaže da bo v vseh pogledih uspešen. Tehnična komisija bo zagotovila manjšo serijo varnostnih zavor po zmerni ceni.

Pri raziskovanju jamskih sistemov z globokimi vhodnimi brezni, predstavljajo le-ti glavno oviro pri raziskovanju. Tehnična komisija konstruira motorni pogon za naš vitel z dvestometersko jeklenico, s katerim nameravamo premagovati to oviro.

Oglejmo si kakšna je bila udeležba na ekskurzijah od 1.1.1970 do 31.5.1971 (Glas podzemlja, št. 1, letnik III., 1971): Verbovšek je bil na 46.eks., Šušteršič na 44., Andjelić na 39., Krivic in Kovač na 36. in Pirnat na 35. Škoda, da se nekateri od teh niti toliko ne pojavijo, da bi jih novi člani vsaj spoznali.

Člani Društva za raziskovanje jam Kranj so pred kratkim izdali drugo številko glasila "Globine Gorenjske". Dokazali so, da so res pristni Gorenjci, saj niso poslali niti vzorčnega izvoda, ampak so na z dopisom pozvali, naj kupimo novo številko "Globin Gorenjske" za 25,00 din, staro pa za 10,00 din.

12. januarja se je osem naših članov odpravilo na sv. Jošt in se tam spustilo v Brezno presenečenj, kot ga imenujejo Preboldčani, domačini pa mu pravijo Zelena jama. Naš namen je bil izmeriti jamo, kar pa nismo uspeli zaradi pomanjkanja karbida in še nekaterih nepredvidenih okoliščin. Trije člani so se obrnili že pri Velikem prepadu, ker so imeli v ponedeljek že službo, ostali smo prodrli do dna. Povprečna starost te ekipe je znašala 16.8 let, kar je zgovoren dokaz, kako močno se je pomladilo naše društvo. V jami smo prebili 22 ur, do konca pa jo bomo izmerili na naslednji odpravi v to brezence, ki naj bi bilo globoko celih 472 m.

4.8. so bili češki jamarji iz Liptovskega Mikulaša pod vodstvom Gregorja Pintarja (DZRJL) v BPGG. Prespali so na planini Vogar, naslednji dan pa so se odpravili v jamo. Prvotni načrt (da bi prodrli do -400 m) so skrajšali in se obrnili že na Bifri v globini -250 m. Vzrok je bil neprimerna oprema za tak tip jame (samo el. razsvetljava, platneni-premočljivi pajaci in doma narejeni GIBBSI) ter vsekakor nevajenost globokih jam. Na povratku so dobili še pozdrav v obliki slapov, saj je bila ravno takrat zunaj nevihta. Največ pa prav gotovo povedo vtisi, ki so jih fantje zapisali v naš dnevnik.

4.8. 1979

Jaskynia (Priepasť) je hodne
 náročná, pa nás to bol pikný
 extrém, pretože u nás v Československu
 nič podobné v našej oblasti nemáme.
 Priepasť nás v mnohom poučila.
 Dufame, že tu do Garasovej jame
 znova dostaneme a potom by
 tam nemurlo byť toho rodu.

členovia Slovenskej speleologickéj
 spoločnosti
 oblasťná skupina č. 9
 Demänovská dolina

Ing. M. Antoš, Miroslav Čížek

PREGLED EKSKURZIJ V LETU 1979

Tokrat objavljamo tudi seznam, ki smo ga povzeli po Knjigi ekskurzij. Žal je nepopoln, kajti člani vseh ekskurzij niso vpisali. Seznam je napisala Marina Brancelj, dopolnila ga je Polona Planina, pregled pa je sestavil Grega Pintar.

- 01 JAMA SV.TREH KRALJEV - 31.1.1979
nadaljevanje raziskovanja, našli potok, jama v večini raziskali
Udeleženci: Brancelj M., Paternu, Prestor
Čas: 5 ur
- 02 JAMA SV.TREH KRALJEV - 17.1.1979
raziskali pasažo in tok potoka
Udeleženci: Prestor, Paternu, Pintar G., Modic, Lajovic T.
Čas: 6 ur
- 03 POLOŠKA JAMA - 19.,20.,21.1.1979
Raziskovanje rova nad trobento ter Podrtije. Rov med trobento se zaključí z neprehodnimi razpokami. Odkrili prehod iz Podrtij do Ljubljanskega sifona
Udeleženci: Andjelič, Prestor, Paternu, Pintar G., Pintar T.
- 04 NAJDENA JAMA - 23.1.1979
Splezali kamin v dvorani Štirih, ki se konča brez rova. Raziskali še rov pri Honzovem
Udeleženci: Paternu, Prestor, Pintar
Čas: 4-5 ur
- 05 KRIŽNA JAMA - 29.1.1979
Opazovanje visoke vode
Udeleženci: Vogrič, Planina T.

- 06 VRANJA, SKEDNENA, STOTA JAMA - 27.1.1979
fotografiranje ledenih tvorb
Udeleženci: Planina P., Planina T.
- 07 VRANJA, SKEDNENA JAMA - 20.1.1979
fotografiranje ledenih tvorb
Udeleženci: Preisinger Š., S., D., Planina T.
- 08 ISKANJE BREZNA PRESENEČENJ - 4.2.1979
našli smo ga
Udeleženci: Prestor, Paternu, Modic
- 09 JAMA ZA LAŠCO (zg. vhod v Pološko jamo) - 23., 24., 25.2.1979
- Kopali dihalnik nad Jamo za Laško, vendar ni uspelo prodreti skozenj
- Rekognosciranje na Podih 200 m nad planino Laško. Našli dva perspektivna dihalnika
Udeleženci: Otorepec, Pintar G., Paternu, Rojšek
- 10 LIPIŠKA JAMA - 23.2.1979
pregled Kozinskega rova, nikjer prepaha
Udeleženci: Smerdu, R. in N., Velikonja M. in J., Sivec
Čas: 5 ur
- 11 VRANJA JAMA - 11.2.1979
trening vrvne tehnike. Uspešen
Udeleženci: Prestor, Modic, Šuklje, Kraigher, Smerdu, Brancelj M., Planina P., Pintar G.
- 12 KOMIHCOVO BREZNO - 22.2.1979
V organizaciji GZL smo do konca raziskali brezno. Na globini 75,5 m kopali, brezno poglobili na 96,5 m.
Udeleženci: Andjelić, Pintar G., Prestor, Paternu

- 13 Predavanje v Križni jami - domačinom Starega trga. Priprave za ustanovitev "pionirskega krožka" pri TD Loška dolina
Udeleženci: Planina T., Vogrič - 23.2.1979
- 14 Rekognosciranje Skonškega griča v Rakovem Škocjanu - 25.2.1979
Udeleženci: Bitenc P., Planina P.
- 15 MAČKOVICA - 24.2.1979
Merilna ekskurzija v Mačkovico pri Lazah. Merili glavno dvorano in njeno nadaljevanje od konca nazaj
Udeleženci: Jakopin P., Šuklje, Prestor
Čas: 10 ur
- 16 DRAGA PRI PONIKVAH - 28.2.1979
V org. GZL izmerili jamo (88,5 m globine ter nad 300 m poligona)
Konča se s sifonom
Udeleženci: Andjelić, Prestor, Paternu, Pintar
Čas: 7 ur
- 17 Okolica Grahovega brda - 3.3.1979
S pomočjo avtoposnetka raziskali 6 jam, globokih do 40 m
Udeleženci: Šuklje, Brancelj M., Pintar G., Kraigher, Paternu, Prestor
Čas: 8 ur
- 18 okolica Lipice - 3.3.1979
V okolici Lipice iskali nove jame. Tužakova jama močno "diha"
Našli jamo globoko 5 m in dolgo 6 m - Milenina jama
Udeleženci: Brancelj T., Rojšek
Čas: 1 ura
19. Okolica Štorij - 11.3.1979
Izmerili in raziskali 3 brezna globoka od 25-60 m
Udeleženci: Bitenc, Prestor, Paternu, Modic, Otorepec, Žagar, Rojšek
Čas: 4 ure

- 20 Okolica Štorij - 17.3.1979
Raziskali 6 brezen. Eno globoko 81,5 m (700 m oddaljeno od Štorij). Poleg tega še eno brezno globlje od 70 m z veliko dvorano
Udeleženci: Prestor, Žagar, Brancelj M., Pintar, Polona Bitenc, Planina P., Otorepec, Lajovic
Čas: 6 ur
- 21 DIVAŠKA JAMA - 18.3.1979
foto - ogledna ekskurzija. Rahel prepih v notranjosti jame
Udeleženci: Smerdu N. in R., Velikonja
- 22 Pekel pri Šenpetru - 21.3.1979
Jamo smo si ogledali do slapa v neturističnem delu. Zaznamovali 11 točk za snemanje filma "Neizhojene poti".
Udeleženci: Smerdu R., Planina T., Bitenc P., Rojšek
Čas: 4 ure
- 23 Okolica Štorij - 24.3.1979
Raziskali in izmerili 5 jamskih brezen. Najgloblje Čabarnica 77 m.
Udeleženci: Žagar, Bitenc, Otorepec, Šuklje, Prestor, Paternu, Modic, Planina P., Bernard, Lajovic, Pintar T.in G.
- 24 KOPRIVŠKO BREZNO - 25.3.1979
Splezali prečko do Luske, ki je obetala nadaljevanje. Po dveh m je rov zasut.
Udeleženci: Prestor, Modic, Šuklje, Bernard
- 25 NM - BREZNO POD BAZO 20 - 30., 31.3.1979
Novomeščanom smo demonstrirali vrvno tehniko
Raziskovanje jame pri bazi 20, tik ob cesti. Jama se po 45 m konča

Udeleženci: Planina T., Paternu, Pintar G.

Čas: 4-5 ure

26 KAZLJE - okolica - 31.3.1979

Raziskovali 3 jame (brezno: 90 m - konča se s podorom; jama: 10 m dolga; jama: 250 m dolga - Belinca)

Udeleženci: Brancelj M. in T., Bitenc P., Bernard, Pintar T., Otorepec, Planina P., Lajovic, Prestor

Čas: 2,5 ure, 1 ura, 4 ure

27 DUTOVLJE - okolica - 8.4.1979

Raziskali 6 jam. Brezna do 20 m. Zadnja jama blizu Godenj je brezno okrog 65 m globoko, še neraziskano. Potrebna še ena ekskurzija v to jamo

Udeleženci: Otorepec, Bitenc, Simonič T., Paternu, Prestor, Šuklje, Žagar, Pintar G. in T., Planina P.

28 Pekel pri Šempetru - 14.4.1979

Obiskali jamo zaradi snemanja filma. Snemali v turističnem delu. Posneli okoli 100 m filma

Udeleženci: Smerdu, Rojšek, Paternu, Prestor, Pintar G.

Čas: 6 ur

29 KORANČUKA, OCVIRKOVA JAMA, FANTOVSKA LUKNJA II, JAMA NAD STRMICO, ROV - 6., 7., 8., 9.4.1979

Nabiranje biološkega materiala

Udeleženci: Novak T., Brancelj T.

30 JAMA POD GAUGAMI (pri Divači) - 15.4.1979

foto biološka ekskurzija

Udeleženci: Smerdu N. in R., Velikonja

- 31 JAMA POD CESTO V RAKOVEM ŠKOCJANU - 16.4.1979
 Snemanje filma o E.Pretnerju
 Udeleženci: Smerdu, Velikonja, Filač (snemalec), Pretner
- 32 KLEMENŠKOV PEKEL - 20., 21., 22.4.1979
 Dosegli dno, več odprtih nadaljevanj z močnim prepihom
 Udeleženci: Prestor, Pintar G., Pintar T., Lajovic, Brancelj
 M., Paternu
 Čas: 19 ur
- 33 PLANINA LAŠCA - 27., 28., 29., 30.4.1979
 Raziskali brezno ob steni poslov med Laščo in drugimi dihalniki.
 Izmerili poligon od vrha Lašce do pastirske kočice na pl. Lašce
 Kopeli v dihalniku 30 m nad vhodom
 Udeleženci: Modic, Pintar G. in T., Žagar, Smodiš, Otorepec,
 Pirnat, Smerdu, Paternu, Prestor, Rojšek
 Čas: 10 ur
- 34 KRŠKA JAMA - 2.5.1979
 Ogled jame in nivoja vode
 Udeleženci: Paternu
- 35 KAMNOLOM pri Vidmu - 6.5.1979
 Raziskali PODSTELJČNO brezno, globoko 40 m
 Udeleženci: Rojšek, Prestor, Pintar, Paternu, Modic, Smerdu,
 Otorepec, Bitenc
 Čas: 1 uro
- 36 PEKEL PRI Šempetru - 13.5.1979
 Snemanje filma "Neizhojene poti" v Zveznem suhem rovu
 Udeleženci: Smerdu, Pintar, Prestor, Paternu, Rojšek

- 37 KRIŽNA JAMA - 13.5.1979
Priprava na proslavo pred Križno jamo
Udeleženci: Brancelj M., Modic
- 38 REKOGNOSCIRANJE TERENA - 26., 27.5.1979
Našel Majsko jamo, kota 1700 m in Špranjo pod jamo Govic ,
iz katere je pihalo
Udeleženci: Andjelič
- 39 KRIŽNA JAMA - 19., 20.5.1979
Vodstvo po jami na proslavi 90 let JZS
Udeleženci: Rojšek, Otorepec, Prestor, Paternu, Lajovic, Mo-
dic, Šuklje, Pintar
- 40 KLEMENŠKOV PEKEL - 25., 26., 27.5.1979
Raziskali in izmerili brezno - nova globina -274 m
Udeleženci: Prestor, Žagar, Paternu, Sabolek, Pintar
Čas: 12 ur
- 41 BILPA - I. zbor Dolenjskih jamarjev; prikaz vrvne tehnike,
reševanja - 26.5.1979
Udeleženci: Planina T. in P., Modic, Smerdu, Praprotnik
- 42 PEKEL pri Šempetru - 2.6.1979
Snemanje filma v zveznem in vodnem rovu. Film je s tem posnet
Udeleženci: Bitenc, Pintar G., Prestor, Paternu, Rojšek,
Smerdu
- 43 KRIŽNA JAMA - 11.6.1979
Vodstvo biologov iz Bochuma
Vodil: Smerdu

- 44 Rekognosciranje terena okoli Pršivca in Viševnika - 8., 9., 10.6.1979
Preplezali steno od Govica do grebena, a jam tu nismo našli. Izmerili koto Majske jame. Odkrili nekaj novih brezen in določili natančno koto BPGG
Udeleženci: Pintar, Paternu, Andjelić
- 45, 47 PONORI RAŠICE - 10. in 16.6.1979
Čiščenje
Udeleženci: Otorepec, Verbovšek, Sabolek, Brancelj T. in M., Prestor, Paternu, Planina P., Žagar, Rojšek
- 46 KAČJA JAMA - 8., 9., 10.6.1979
Nabiranje biološkega materiala za dr. Borisa Sketa v org. JK Logatec
Udeleženci: 5 članov JK Logatec, Brancelj
- 48 PLANINSKA JAMA - 26.6.1979
fotografiranje Paradiža in Proteusov
Udeleženci: Smerdu, Sivec, Velikonja
- 49 KRIŽNA JAMA - 23.4.1979
"turistični" obisk
Udeleženci: Pintar, Paternu
Čas: 1 ura
- 50 VRANJA JAMA v Zadnjem kraju - 10.8.1979
- potapljaška akcija; odkopali sifon in se potopili 12 m globoko in 30 m daleč
Udeleženci: Krivic, Praprotnik - potapljača
Danilo, Kraševac in Logatčani - nosači
- SUHADOLCA J. pri Cerkniškem jezeru
- potapljaška akcija:
Potapljača: Kraševac, Danilo

- 51 VRANJA JAMA - 17.8.1979
- potapljaška akcija; 30 m dolg in 22 m globok sifon
Udeleženci: Krivic, Praprotnik - potapljača
Smerdu - nosač
- 52 DIVJE JEZERO - 18.8.1979
potapljaška akcija - preizkus nove opreme
Udeleženci: Praprotnik, Smerdu
- 53 Pregledala tri odlome levo od stene VEŽICE. Ponekod teče nova voda - 24.6.1979
Udeleženci: Pintar, Paternu
- 54 BPGG - 29., 30.6. - 4.7.1979
oprema do (-450 m)
telefon do (-250 m)
večino opreme je prepeljal helikopter
Udeleženci: Rojšek, Andjelić, Pintar, Modic, Prestor, Smodiš I.,
B., Planina P., Jakopin P., Simonič T., Otorepec
S. Sabolek, Paternu, gost-Chvatal DZRJKranj
- 55 BPGG - julij 1979
Oprema in raziskovanje; transport opreme do -600 m, sifon na
-760 m. Možnosti nadaljevanj
Udeleženci: Pintar, Prestor, Andjelić, Modic, Paternu, Otore-
pec; gost Chvatal
- 56 BPGG - julij 1979
Namen raziskovanja sifona na -760 m. Zaradi bolezni povratek
s -300 m
Udeleženci: Prestor, Paternu
Čas: 8 ur

- 57 MANGARTSKA JAMA - 17.8.1979
Ogled vhodnega dela. Močan prepah ven , mokre stene, brez živali
Udeleženci: Smerdu
- 58 POLOŠKA JAMA - 15.,16.,17.7.1979
Hoteli plezati kamin na -80 m, a je bilo preveč vode. Splezali kamin v Kuntarju in kopali dihalnik
Udeleženci: Otorepec, Paternu, Sabolek
- 59 PLANINSKA JAMA - 7.8.1979
Ogled Paradiža. Malo pred njim je desno prečni rov, ki ga je izredno težko preplezati
Udeleženci: Prestor, Paternu
Čas: 4 ure
- 60 BPGG - začetek 4.8.1979
Turistična akcija do -280 m
Udeleženci: gostje: 3 Čehi in Pintar
Čas: 6 ur
- 61 Izviri Tolminke - 1.,2.8.1979
Ogled in kopanje dihalnika pri izvirniku
Udeleženci: Otorepec, Verbovšek, Brancelj A.
- 62 MAJSKA JAMA - 18.,19., 20.8.1979
Raziskali in izmerili jamo do -120 m (nadaljevanje še cca 80-100 m brezna)
Izmerili poligon med Majsko jamo in BPGG
Raziskali poletni vhod v Majsko jamo
Udeleženci: Paternu, Brancelj T.

- 63 Ponosi Rašice - 29.8.1979
Čiščenje
Udeleženci: Pintar, Paternu
- 64 PEKEL pri Šempetru - 30.8.1979
Snemanje tona za film
Udeleženci: Smerdu, Rojšek, Paternu
- 65 RAKOV ŠKOCIJAN - 2.9.1979
vaja reševanja
Udeleženci: Planina T., Smerdu, Paternu, Otorepec, Korenčan,
Preisinger
- 66 BPGG - 7.-11.9.1979
Akcija do dna; sifon; nadaljevanja za sedaj ni. Zmerjen še
Yusar (-768 m) ter nekaj dokumentarnih posnetkov. Odkrili še
okoli 100 m novih rovov v Fosilnem rovu. Po povratku potegnili
opremo do -420 m
Udeleženci: Prestor, Paternu, Andjelić, Lajovic, Smerdu, Pin-
tar
gosta: Japelj, Potočnik (JK Ž)
Čas: 90-100 ur
- 67 BPGG - 13., 14.9.1979
Transport opreme od -420 na površje
Čas: 18 ur
- 68 DIVJE JEZERO - 16.9.1979
Raziskovanje sifona do -40 m in v dolžini 80 m
Udeleženci: Praprotnik, Smerdu
- 69 GOVIC - 2.10.1979
Ogled jame do sifona. Vode zelo malo. Kamina ni
Udeleženci: Pintar T. in G.
Čas: 2,5 ure

- 70 KRIŽNA JAMA - 2.10.1979
Turističen ogled jame do Kalvarije
Udeleženci: Brancelj T., Šuklje, Prestor
Čas: 4 ure
- 71 JAMA I. na Kaliču - 23.9.1979
Merjenje jame
Udeleženci: Smodiš, Kunaver M.
Čas: 3 ure
- 72 MAJSKA JAMA - Viševnik
nadaljevanje raziskovanja
Udeleženci: Pintar G., Brancelj T.
Čas: 3 ure
- 73 MAJSKA JAMA - 20., 21.10.1979
nadaljevanje raziskovanja. Jama sedaj globoka 220-230 m.
Točnih meritev ni. Jama se zoži v zelo ozek meander, vendar
je prehod že mogoč
Udeleženci: Paternu, Pintar
Čas: 10-12 ur
- 74 GOVIC - 28.10.1979
Raziskava sifona. Praprotnik dosegel -25 m globine in pri-
plaval v večjo zalito dvorano. Potrebna bo večja potapljaška
akcija.
Udeleženci: Praprotnik, Pintar G., Velikonja, Smerdu
Čas: 6 ur
- 75 PONIKVE - 27.10.1979
Čiščenje ponorov
Udeleženci: Vogrič, Pintar T., Otorepec, Prestor
Čas: 8 ur

- 76 LIPIŠKA JAMA - 4.11.1979
Plezanje kamina; ni nadaljevanja, ker je sigast čok do stropa
Udeleženci: Otorepec, Pintar G., Janežič Vanja
Čas: 5 ur
- 77 LEDENA JAMA na Stojni - 4.11.1979
Fotografiranje v vhodni dvorani
Udeleženci: Smerdu, Praprotnik T. in M., Pintar G., Tomaž
Planina
- 78 DIVAŠKA JAMA - jamarska šola
ogled jame
Udeleženci: Prestor, Brancelj, Andjelić, Pintar, Kraigher +
5 novincev
- 79 LIPIŠKA JAMA - jamarska šola - 17.11.1979
Plezanje po lestvicah
Udeleženci: Prestor, Paternu, Pintar T. in G., Šuklje, Bešlin
Doboja B.(AD Matica), Radetič Z.(AD Črnuče), Bobnar,
Čeh, Bizjan, Simonič, Lajovic + novinci (neidenti-
ficirani)
- 80 ŠKAMPERLOVA JAMA - jamarska šola - 24.11.1979
Plezanje po lestvicah
Udeleženci: Pintar T. in G., Šuklje, Paternu, Prestor, Lajovic,
Bernard, Bešlin, Troha, Modic, Gosar, Bobnar,
Bizjan, Čeh, Kraigher, Brancelj M., Planina P. +
jamarska šola
Čas: 5-6 ur
- 81 BRJE pri Koprivi - 29.-2.11.1979
Raziskali 16 jam
Udeleženci: Pintar T., Šuklje, Modic, Brancelj T., Pečar,
Planina, Lajovic, Bernard, Simonič, Vogrič, Kunaver
M., Smodiš, Paternu, Gosar

- 82 RAKOV ŠKOCIJAN - jamarska šola - 8.12.1979
 Trening vrvne tehnike
 Udeleženci: Pintar G., Gosar, Janežič, Planina P.
- 83 RAKOV ŠKOCIJAN - jamarska šola - 9.12.1979
 Vrvna tehnika
 Udeleženci: Prestor, Modic, Lajovic + novinci (5)
- 84 JAMARSKI DOM NA GORJUŠI PRI DOMŽALAH - 8.,9.12.1979
 Vseslovenski tečaj za jamarske inštruktorje
 Prireditelj: JZS
 Udeleženci: Smerdu, Planina T., Pirnat, Korenčan, Rojšek,
 Preisinger
- 85 VOZELNICA (RADOVICA) - jamarska šola - 8.12.1979
 Jama je na pobočju zaprte doline ob slovensko-hrvaški meji
 Jama je bila včasih dolga verjetno nekaj 10 m, a je sedaj
 skoraj popolnoma zasuta.
 Udeleženci: Čeh, Bobnar, Bizjan, Prestor
 Čas: 2 ure
- 86 VELIKA JAMA NA PREVALJI - jamarska šola - 16.12.1979
 Jamo smo si samo turistično ogledali. Našli še en rov, ki ga
 bomo zmerili na kakšni od prihodnjih ekskurzij
 Udeleženci: Derganc, Janežič, Gosar, Bernard, Prestor
 Čas: 3 ure
- 87 LEDENA JAMA NA STOJNI - jamarska šola - 15.12.1979
 Fotografiranje in treniranje žimarjenja
 Udeleženci: Planina, Kunaver T., Modic, Preisinger, Pintar G.
 in T., Velkavrh,
 Čas: 5-6 ur

V letu 1979 smo imeli 87 ekskurzij. Največ je bilo merilno-raziskovalnih (30), fotografskih (9), turistično-oglednih (8), iskanje novih jam (6), filmanje (6), jamarska šola (7), potapljaške (5), delovne (5), plezalne (3), trening (1) in razno (zbori, vaje reševanj, tečajji itd. 7)

Največ je bilo enodnevnih ekskurzij (65), sledijo trodnevne (9), dvodnevne (8), štiridnevne (3) ter ena petdnevna in ena šestdnevna.

Največ udeležencev je bilo na ekskurzijah jamarske šole v Škamperlovo in Lipiško jamo (več kot 20). Precej udeležencev je bilo tudi na enodnevnih ekskurzijah s kombijem. V enem dnevu smo raziskali in izmerili največ 6 jam. Imeli smo tudi nekaj domačih in tujih gostov na ekskurzijah, ki jih je organiziralo naše društvo.

Skupno so prebili člani DZRJL pod zemljo okoli 2300 ur, posamezniki so bili najdlje časa v Breznu pri gamsovi glavici - 120 ur na drugem delu julijske akcije in 100 ur na septemberski akciji.

Ekskurzij se je udeležilo okoli 43 članov DZRJL in okoli 10 novincev. Povprečna udeležba znaša 4,2 člana, posamezniki pa so prebili pod zemljo povprečno 6,2 ure na ekskurzijo.

Po jamah pa so hodili naslednji:

- 39 ekskurzij - Paternu Marko, Pintar Gregor in Prestor Joerg
- 24 ekskurzij - Smerdu Rado
- 17 ekskurzij - Modic Marko
- 15 ekskurzij - Otorepec Staško
- 14 ekskurzij - Rojšek Daniel
- 13 ekskurzij - Planina Polona
- 12 ekskurzij - Pintar Tatjana
- 11 ekskurzij - Brancelj Tone, Planina Tomaž
- 10 ekskurzij - Šuklje Ina
- 9 ekskurzij - Andjelić Jurij, Brancelj Marina, Bitenc Polona

- 8 ekskurzij - Lajovic Tomi, Žagar Andreja
7 ekskurzij - Praprotnik Anton
6 ekskurzij - Velikonja Milan
5 ekskurzij - Bernard Mitja, Janežič Vanja
4 ekskurzije - Gosar Andrej, Kraigher Hoja, Preisinger Davo,
Sabolek Janez, Simonič Tone, Smodiš Borut, Vogrič
Marko
3 ekskurzije - Bizjan Zdravko, Bobnar Rado, Čeh Marjeta, Smerdu
Nada
2 ekskurzije - Derganc Jože, Kunaver Matjaž, Jakopin Primož,
Krašovec Marko, Krivic Primož, Korenčan Zvone,
Pirnat Joško, Sivec Nace, Verbovšek Renato, Pečar
Krištof
1 ekskurzija - Pretner Egon, Kunaver T.

○○○

